

בעזהש"ת

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים

~ לשון הקודש ~

תרגום מילולי מאדיש

פרשת משפטים (שקלים), ה'תש"פ

תוכן השיעור

'ביקור חולים'	'בחדרו של הבעל שם טוב'
"מאכל הצריך לקטן"...	"התקרבותי לילד!"
"לדעת בארץ דרכך?!"	'טעם גן עדן' בכל פסיעה
'עליונים למטה ותחתונים למעלה'	"לחתן כזה נותנים ללמוד משניות?!"
הרוצח שהפך לבעל תשובה	הצלת הבת מבית הכומר
'לולי משה בחירו עמד בפרץ'	"כיצד יכולים להיות רחוקים כל כך
"עליו אתם מתאנחים?!"	מ'רבי'?!"
"רחמנות אחרת לגמרי"	"אתה תהיה מקושר אלי כל ימי חייך!"
מהו 'עיקר' האדם?!	"אלא שאני 'חכם' ממך..."
"ימים חיים!"	רחמנותו הגדולה של רבינו
"מקטן ועד גדול"	"שלא ייפסק אף פעם!"
'חצות' שייך גם אליך!	"כאן טוב לשכב"
	"יש עם מי לדבר"...

להאזנה אל כל השיחות שי"ל על ידינו

079-5281887

ארה"ב: 1-646-585-2960 ואח"כ להקיש את המס' הנ"ל

אירופה: 033-03900485 ואח"כ להקיש את המס' הנ"ל

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש 2 ואח"כ 22

כל הזכויות שמורות

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל:

מכון טעם זקנים

Rlyb148@gmail.com

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, או להשתתף יש לפנות דרך האימייל הנ"ל

בס"ד

הילולת רביז"ל ח"י תשרי תשכ"ט

(מייפ מס' 2)

בחדרו של הבעל שם טוב'

בעמדנו היום בהילולת רבינו – יום ה'הסתלקות' של רבינו – נדבר קודם-כל מעט מ'לידתו' של רבינו, ולאחר מכן משאר שנות חייו של רבינו.

כתוב בחיי מוהר"ן שרבינו נולד בשנת תקל"ב. רבי נתן מאשר זאת. רבינו נולד במז'יבוז', "בחדרו של הבעל שם טוב".

כשהבעל שם הקדוש הסתלק, היה ר' הערש (בן הבעש"ט) אדם אמיד, ולא נזקק לירושה, ולכן ירשה "אדל'ע" – בתו של הבעל שם הקדוש – את הבית.

כשחיתנה את בתה פיגא, אמו של רבינו, העניקה את ביתו של הבעל שם הקדוש לחתנה ר' שמחה, אביו של רבינו. היא נתנה להם את ביתו של הבעל שם הקדוש, ואביו ואמו של רבינו התגוררו בחדרו של הבעל שם הקדוש, ושם נולד רבינו, באותו חדר!

רבינו נולד בשנת תקל"ב, במז'יבוז', בחדרו של הבעל שם הקדוש.

¹ עיין חיי מוהר"ן אות ק"ד: "לדתו היתה בקהלת קדש מזבז, ונכנס לברית מילה בשבת הגדול. וכל שנותיו היו כפי הנשמע בערך ארבעים שנה פחות מעט. כי בשנת הארבעים נפטר ונסתלק למעלה למעלה בירח האתנים בחג ביום שלישי יום רביעי של סבות ח"י תשרי תקע"א באומין העיר אשר בחר בה בחיים חיותו לשפכ שם כמבאר במקום אחר. ואחר כך שמעתי ששנותיו לא היו כי אם שלשים ושמונה שנה וחצי, וכפי הנראה כך האמת. (וידוע כי בשנת תקל"ב היתה ראש חדש ניסן בשבת וזה היום שנולד בו רבינו וברונו לברכה לשני הדעות הנ"ל)".

² שכן, יש בזה ב' דעות, ומוהרנ"ת כותב שנראה שהאמת הוא כדעה זו שנולד בשנת תקל"ב. וכמו שכותב בשיחה הנ"ל: "וכפי הנראה כך האמת".

כשהיה רבינו ילד בן חמש-שש שנים, היתה כבר דעתו גדולה מאד. אי אפשר כלל להבין איזה 'דעת' היה כבר אז לרבינו!

כשהחבריא של הבעל שם הקדוש היו מתאספים יחד במו"בז', היו נוהגים להתאסף בביתו של הבעל שם הקדוש, שם היה רבינו (- בתור ילד כנ"ל). התלמידים היו מתאספים, וכל אחד דיבר מהבעל שם הקדוש - מה שהוא זכר איזה סיפור מהבעל שם!

ורבינו היה שומע כל זאת, שהרי הוא היה ילד (- של מרת פיגא ובעלה רבי שמחה ז"ל, והיה נמצא שם בעת התאספותם של התלמידים). רבינו אמר שזה עוזר לו הרבה לעבודתו - מה שישמע וספג [= ויד אנגעהערט] את כל אלו המעשיות, את ה'עבודות' של הבעל שם הקדוש!

"התקרבותי לילד!"

(לאור מה שראינו שלידת רבינו הייתה בשנת תקל"ב) יוצא אם כן שבשנת תקמ"ה הייתה ה'בר מצוה' של רבינו, ואז הייתה גם 'חתונתו', יחד! כך אומרים - שה'בר מצוה' הייתה יחד עם ה'חתונה'. לא ידוע אם ממש באותו יום (או לא).

עבודתו של רבינו באותו יום - אפילו ביום שכזה - (הייתה נשגבה ועצומה).

ר' שמעון'לע - התלמיד הראשון של רבינו - אשר התגורר גם הוא במדברדיבקה, התקרב כבר לרבינו עוד לפני החופה!

¹ כמובא בשיחות הר"ן אות קל"ח: "שמעתי מפיו הקדוש בעת שדבר עמנו מגדל הענין של ספורי מעשיות מצדיקים, שנדפס בספריו הקדושים (בסמ"ד רל"ד לקוטי חלק א'). ואמר אז, שהוא בעצמו ז"ל, עקר התעוררותו לעבודת השם ותכונתו באמת היה על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים. וספר שבבית אביו ואמו הצדיקים ז"ל, היו שכיחים שם כל הצדיקים. כי כל הצדיקים היו מצויים בקהלת מעוז'בז' מחמת שהוא מקום הבעל-שם טוב ז"ל, ורפם בכלם התאכסנו בבית אביו ז"ל. ושמע הרבה מעשיות מצדיקים, ועל-ידי זה היה עקר התעוררותו להשם ותכונתו עד שזכה למה שזכה".

² כל הסיפור דלהלן, מובא בחיי מוהר"ן אות ק"ו, והעתקנו להלן בהערות כמה ציטוטים משם.

לפני החופה – זאת אומרת לאחר כיסוי פני הכלה [= באדעקן] – ראה שם רבינו אברכים רבים שהיו שם. רבינו דיבר איתם, וראה היכן הם אוחזים... כל אברך במה הוא אוחז...
 ...

אך כשהתחיל לדבר עם ר' שמעון^ה לע – – – (ראה שהוא שונה מהם)

האברכים לא היו גדולים כל כך, כפי שהיה ראוי להם^ה. רבינו ראה כל אברך במה הוא אוחז... אז התחיל רבינו לדבר עם ר' שמעון^ה לע, נענה רבי שמעון לרבינו – אינני זוכר את הלשון במדויק – "אני מתכוון בתמימות ובפשיטות! אני רוצה להיות פשוט [= פראסט]! אני לא רוצה!"^ה (- לעסוק בהבלי העולם).

(אמר לו רבינו^ה ל): "הא! אם אתה רוצה זאת, בוא נא אם כן אתי!"^ה

רבינו יצא עמו מחוץ לעיר – היה זה עוד לפני החופה – ודיבר אתו. הוא 'משך' אותו כל כך אל ה'תכלית', עד שנענה לרבינו ואמר: "אתם בוודאי תהיו 'רבי', 'מפורסם'. שאזכה לבל הפחות להיות 'משמש' אצלכם!"^ה.

כל זה היה, עוד לפני החופה; ר' שמעון^ה לע זכה להכיר את רבינו עוד לפני החופה! ר' שמעון אכן אמר: "אני עזבתי [= אוועק-געלאזט] את כל הרבי'ם, והתקרבותי לילד!"^ה [כינה אותו בשם 'ילד', מאחר שהיה עוד לפני החופה].

^ה כפי המובא בחי"מ, ראה עליהם רבינו שהם "רחוקים מהשם ותברך מאד, אף גם הם פגומים ובעלי עברה ורממא לצל".

^ה הלשון המדויק הוא: "אני איש תם וחפץ בתמימות".

^ה פירוש: כי רבינו דיבר עמו דיבורים מענייני העוה"ה, והוא ענה שאינו חפץ באלה. וכמסופר בחיי מוה"ר: "ואחר כך קרא את רבי שמעון, והתחיל לדבר עמו גם בן בחקמה באלו הוא רוצה חס ושלום הכלי עולם תוה. ורבי שמעון עמד משתומם, ולא השיב לו, כי הוא לא חפץ באלה. ענה רבינו ז"ל ואמר אליו: וכי אין אתה בן אדם? מדוע אינך חפץ באלו הדברים של עולם תוה? השיב לו: אני איש תם וחפץ בתמימות".

^ה בחיי מוה"ר אין איתא שרבינו אמר לו גם: "כפי הנראה שיהיה הכרות גדול בינינו. ואמר לו בלשון אשכנז: "סע האט א פנים אז מיר וועלן זיך קענען".

^ה כמובא בחיי מוה"ר: "והוא ז"ל דבר עמו הרבה בהתעוררות גדול. והיה מדבר על לבו שיעשה פמותו, לפרש עצמו מן העולם לגמרי, ולהתנגע ולטרח ולעסוק רק בעבודתו ותברך. אבל רבי שמעון אמר לו: אתם בודאי תזכו להיות צדיק מפרסם, ואני חפץ להיות משמש אצלכם תמיד. וכן תוה".

ובחי"מ מוסיף שם: "אבל גם רבי שמעון היה איש פשוט מפלג במעלה, כי שמעתי מפי רבינו ז"ל בעצמו לפני כמה שנים, שרבי שמעון כבר שבר כל מדות רעות לגמרי".

טעם גן עדן' בכל פסיעה

ה'עבודה' שהייתה לו לרבינו ב'אוסאמיין' - - -

זהו כפר סמוך למשעהרין ולמדבדיבקה, שם התחתן רבינו.

עבודתו של רבינו באותם שנים שלאחר החתונה, אי אפשר לשער כלל. לא ניתן לצייר זאת - את העבודה שהייתה לו לרבינו!

כשרבינו הלך פעם עם רבי שמעון'לע בשדות (הסמוכות לכפר הנ"ל שדר שם בצעירותו), נענה רבינו: "מה הועיל לי ה'פרסום' [= וואס האט מיר געטויגט דער פרסום] כאן הרגשתי בכל פסיעה טעם גן עדן!"

רבינו אמר פעם: יחד איתם (- עם העשבים) טוב לעבוד את ה' ביראה [פרוס צו זיין]! כל העשבים אומרים שירה להשם יתברך, ומסייעים (לאדם בתפילתו)!¹ יחד איתם טוב מאד לעבוד את ה' ביראה!"

¹ עיין אבני"ה ברזל (שיחות וסיפורים מרביז"ל אות נ"א): "ואמר אז לחתן המגיד מטירהאנא: הלא אני מבין על גוטיין יוד (אדמו"ר) שהשלכתי כל המפרסמים, וקרבתי את עצמי ליונגיל (לפחור) קדם התתנה, כי נתקרב לרבינו וצוק"ל קדם חפתו".

² כמובא בחיי מוהר"ן אות ק"ז: "וספר רבי שמעון, שפעם אחת אחר שנעשה מפרסם, נסע עם רבינו ו"ל דרך כפר אוסאמיין, ששם יגע רבינו ו"ל בעבודתו הגדולה בבית חותנו שהיה דר שם. ונסע עמו דרך השדות וכיוצא, והיה רבינו ו"ל מתגעגע מאד, ואמר: כמה היה טוב לפני בכאן, כי בכל פסיעה ופסיעה הרגשתי טעם גן עדן. כי שם באלו הדרכים היה רגיל לילך ולהתבודד. והיה מצר ומתגעגע מאד, ואמר: הלא כאן היה טוב לפני מאד, ולמה לי תפרסום של עכשו? גם עוד פעם אחת ספר בפני, שבהיותו בימי געוריו כשהיה מתבודד באיזה מקום ביער או בשדה, בשחזור משם היה כל העולם חדש בעיניו ונדמה לו באלו הוא עולם אחר לגמרי, ולא היה העולם נראה בעיניו כלל כאשר מקדם".

³ כמובא בליקוטי מוהר"ן תניינא סימן י"א: "דע, כשאדם מתפלל בשדה, אזי כל העשבים בלם באין בתוך התפלה, ומסייעין לו, ונותנין לו כח בתפלתו".

⁴ כמובא בשיחות הר"ן אות קס"ג: "ספר לי איש אחד מזלאטיפאלי, שבהיותו יושב רבינו ו"ל בזלאטיפאלי, פעם אחת בקיץ התפלל רבינו ו"ל בבקר השכם, ואחר כך שלח את בתו תלדה שרה תחיה וקראה אותו, ובא לרבינו ו"ל. ואמר לו רבינו ו"ל: לך עמי לטיל. והלך עמו חוץ לעיר, והלך בין העשבים. ענה רבינו ו"ל ואמר: אם היית זוכה לשמע את קול השירות והתשבחות של העשבים, איך כל עשב ועשב אומר שירה להשם יתברך בלי פניה וכלי שום מחשבות זרות, ואינם מצפים לשום תשלום גמול, כמה יפה ונאה בששומעין השירה שלהם, ומוב מאד ביניהם לעבד את ה' ביראה. (ואמר בלשון אשכנז: עם איז זייער גוט פרום צו זיין צווישין זיין)".

”לחתן כזה נותנים ללמוד משניות?!”

תחילת התגלותו של רבינו, הייתה בעיירה קמנה, הסמוכה למשערהרין; **‘אלכסנדרובקה’** (הייתי שם באותה עיירה).

חמיו גר ב’אוסאטין’, וכשהיה לו יארצייט (והיה צריך להתפלל לפני התיבה), לא היה לו מניין בכפר, ולכן נסע לאלכסנדרובקה, כשהוא לוקח עמו את רבינו, חתנו החדש.”

האברכים (בני המקום) רצו ליצור שיחה עם רבינו, ולתהות על קנקנו אם הוא יודע ללמוד – כדרכם של אברכים.

ביצד יכולים ליצור שיחה? – הם אמרו לחמיו שיצווה לחתנו ללמוד משניות (לפני הציבור). וכשהחתן ילמד משניות – יוכלו ממילא להתפלל ולדבר עמו.

רבינו לקח את המשניות, והסתובב עם הפנים לקיר, ושם למד! בינתיים שלחו לקנות עוד משקה. **”יש יארצייט לר’ אפרים”** הוא היה **‘שם-דבר: ר’ אפרים!’** קנו, ורבינו עדיין לומד משניות, כשהוא עומד עם הפנים לקיר!

בראותם שלא לכך התכוונו. הם התכוונו שיוכלו לדבר אתו משהו, לעשות משהו אתו, אבל הוא יושב עם הפנים לקיר ולומד... אז אמרו לחמיו: **”תאמר לחתן שיסיים כבר.”**

איך שרבינו הסתובב לחמיו, התעלף. נפל ונשאר מעולף!

”ע”ן כל הסיפור בכוכבי אור (אנשי מוהר”ן, אות מ”ז): **”כשהיה אדמו”ר זצ”ל סמוך עוד על שלחן חותנו רבי אפרים ז”ל בכפר הוסיאטין, והגיע לחותנו יום ה’יארצייט’ של אביו ונסע לאלכסנדרעוווקא הסמוך לשם ולקח אתו את אדמו”ר זצ”ל. וכשבאו לבית המדרש ובני הנעורים דשם באשר ראו את אדמו”ר זצ”ל בפעם הראשון אזי הוטב בעיניהם מאד לכנס עמו בדברים, אך לא ידעו מהיכן להתחיל. ואחר התפלל נתן להם הר’ אפרים ז”ל יין ישן פנהו, ובקשו בני הנעורים מר’ אפרים הנ”ל שיצוה לחתנו, הוא אדמו”ר זצ”ל, שילמד פרק משניות, וכן עשה. והפך עצמו פניו אל כהל המזרח ולקח משניות והניח על הסטענדער ולמד, ויתמהמה בלמוד עד בוש והבני הנעורים המתינו עד שיסיים למודו למען ישתו הי”ש ועל-ידיה ישתו ‘לחיים’ גם לאדמו”ר זצ”ל, וממילא יהיה להם שיכות לכנס עמו בדברים. וכשראו שהוא מתמהמה הרבה בלמודו בקשו את הרב ר’ אפרים שיאמר לו שיסיים הלמוד. ונמא אדמו”ר את ידו על פני חותנו ויתעלף. והתחילו להקיצו, וכשהקיץ שאלו אותו מה היה לו? והשיב להם כשנמא אדמו”ר זצ”ל את ידו על פניו ראה את המנוח שהיה לו יארצייט אחריו עומד לנגדו ואמר לו: **”לחתן כזה אומרים שילמד משניות?”** ונתפחד ויתעלף. המה ראו פן תמהו מאד. ומן אז והלאה נתפרסם שם אדמו”ר זצ”ל שהוא מצדיקי הדור, והתחילו לנסע אליו פמה אנשים ונתקברו על-ידו לעבודת השם יתברך.”**

כשעוררו אותו מעלפוננו, סיפר חמיו, שכשהתעלף ראה את אביו, בעל היארצייט. והוא (האבא) אמר לו: "יש לך חתן כזה – אין לך שום הרגשה בו [= האסמו גאר נישט אין אים קיין געפיל] רק לַצוֹתוֹ ללמוד משניות?!" מדוע אתה מצווה אותו ללמוד משניות?!

זה היה הדבר הראשון, אשר על ידו התחילו האברכים להתוודע מרבינו!

רבינו הסתתר מאד, התנהג מאד 'בהצנע לכת'. אך כשהשם יתברך רוצה שהצדיק האמיתי יתגלה, הצדיק אשר בו תלויים כל הנשמות שבעולם – זה לא עוזר (מה שמצניע עצמו)! הוא מוכרח להתגלות!

זה היה הסיפור. זה קרה באלכסנדרובקה. וזה היה הדבר הראשון שרבינו התחיל להתגלות!

הצלת הבת מבית הכומר

עוד סיפור היה באלכסנדרובקה עם 'ברית מילה':¹⁰

הייתה שם ברית-מילה, ורבינו שהיה אז באלכסנדרובקה היה שם בברית.

בינתיים, אירע משהו בעיירה. הכומרים היו אורבים תמיד לחטוף נשמה יהודית, מתוך הבנות, ולהעבירן על דתן רח"ל.

מביתו של אבא אחד נעלמה בת, הבת איננה! וידעו שם שהכומר אורב אחריהם – - געוואלד, מה יעשו?! הכומר היה 'צורר יהודים' גדול.

נכנסו שם לברית, והתחילו לזעוק מרה. רבינו ישב שם, ונענה אליהם באמרו: "הבת נמצאת כאן באלכסנדרובקה אצל הכומר!"

¹⁰ סיפור זה מובא גם בספר כוכבי אור (אנשי מוהר"ן אות כ"ו) בהוספת המעתיק, עיי"ש.

וכך אמר רבינו: "קחו כמה אנשים, אנשים חזקים, שייגשו אל ביתו של הכומר. הבת תציץ מבעד לחלון, וכשירמזו לה היא תרד. ותיכף יקחו אותה ויסיעו אותה לעיר אחרת!" – כך ציוה רבינו, וכך עשו.

בינתיים נעשתה זעקה אצל הכומר: "לקחו את הבת!" כל הגויים יצאו עם גרזנים וברזלים, כדי להרוג!

נו, כשראו כבר שרבינו 'רואה', נכנסו אליו שוב בריצה אצל הברית. אמר להם רבינו: "צאו כנגדם! צאו גם אתם נגדם עם גרזנים וברזלים! כשיראו אתכם שאתם הולכים נגדם, הם ייסוגו! הם לא מתכוונים להתקוטט!"
וכך הוה, נהיה שקט!

לאחר מכן שלח רבינו לקרוא לַבְּחֹר, כמדומני 'בחור סנדלר'. רבינו קרא לו, שידך לו את אותה בת, ואמר לו: "הרי לפעמים פורצת איזושהי קטטה בין איש ואשתו (ולכן אבקש ממך: 'בזיון זה' (שהייתה נתפסת בבית הכומר) אף פעם אֵל (תזכיר לה וְאֵל) תלעג עליה! ואז אני מבטיח לכם, שיהיו לכם ילדים טובים!")

אמרו, שהכירו את אותם ילדים. הם היו רבנים גדולים. 'גדולים' היו הילדים של אותו זוג!

כל אלו הסיפורים, גרמו לרבינו שיתחיל להתגלות!

כשנכנסים עם (סיפור כזה של) בת שנחטפה, ורבינו יודע היכן היא, הוא הרי חייב לתת עצה¹³. חייבים הרי להציל בת ישראל. כך נגרם ממילא – מבלי שירצה – שרבינו יתגלה!

¹³ רבי לוי יצחק מסביר מדוע במקרה זה לא הסתיר רבינו את עצמו כדרכו אז. זאת, מפני שהיה מוכרח להציל את אותה בת ישראל משמר.

"כיצד יכולים להיות רחוקים כל כך מ'רבי'?"

בהיותו בן שמונה-עשרה נעשה כבר רבינו 'רבי'! הוא יצא למדבדיבקה בגיל שמונה-עשרה. (הסיבה ליציאתו ממדבדיבקה, הייתה: אז, לקחו שם מרבינו את החדר (המיוחד שהיה לו בבית חותנו) ויצא משם (מבית חותנו, ועבר לדור במדבדיבקה), ונהיה כבר 'רבי' בהיותו בן שמונה עשרה.

רבינו גר במדבדיבקה, שם התחילו להתקרב לרבינו התלמידים הגדולים: 'רבי אהרן דער רב' (רב העיר ברסלב), עם רבי יודל, המגיד מטרהאווין – כולם התקרבו לרבינו באותם שנים, שהתחילו לאחר שנת העשרים" (שנות תק"ן).

כאשר נסע רבינו לארץ ישראל היה בן עשרים ושש, וכל זה עוד היה הרבה לפני ארץ ישראל. רבינו היה אז בן עשרים – עשרים-ואחד שנה. אז היה כבר רבינו (גדול כל כך) שהוא כבר קירב גדולים כאלה.

אחד מהם היה תלמיד אצל רבי פנחס מקאריין – רבי יודל – הוא היה תלמיד אצל רבי פנחס קאריצער.

רבי פנחס קאריצער נפטר בשנת תקנ"א, ועד תקנ"א הוא היה תלמיד אצל רבי פנחס קאריצער. לאחר מכן התקרב לרבינו, כשהוא מבוגר מרבינו בחמש-עשרה שנה! הוא היה אז בן שלשים-ושש או שלשים-ושבע שנה, ורבינו היה אברך בן עשרים-ואחד עשרים-ושתיים שנה. ובאותם שנים" ניכר היטב החילוק בין עשרים-ושתיים לשלשים-ושבע – זה ניכר היטב!

"עייין חיי מוהר"ן אות ק"ח: "אחר כך נתגלגל הדבר, והיה מכרח להסתלק משלחן חותנו. כי חמותו נפטרה, ולקח חותנו אשה אחרת מקהלת קדש מאהליב ... אחר-כך עדן היה יושב קצת על שלחן חותנו. אך במשך הזמן קצת, לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו. כי בבית חותנו הנ"ל היה לרבנו ז"ל חדר מיוחד בתוך הבית דירה שקורין "אלקיר" [חדר צדדי קטן]. ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא. והיה היום, ונסע רבנו ז"ל אל העיר, והלכה חמותו והעמידה מטתה שם, כי רצתה לקח את החדר בשבילה. ותכה בשבא רבנו ז"ל לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדושתו, לא היה יכול עוד להיות סמוך על שלחן חותנו. ואז יצא מן הכפר, ונכנס לתוך העיר וקבע דירתו במעדרוועדווקע".

"היינו כשהיה רבינו אחר גיל עשרים.

^ט זאת אומרת: בגילאים אלו ניכר ההבדל ביותר, יותר מאשר ניכר ההבדל בין בני חמישים-שישים וכיו"ב.

אז היה רבינו, פניו היו^א - - הוא צם הרבה. בשנה אחת התענה רבינו שמונה עשרה פעמים 'משבת לשבת'^ב כך שהוא היה רזה ומצומק [= אויסגעדארט און אויסגעמריקנט]. אברך^ב. והוא (ר' יודל) היה 'רבי' בדאשיב. ר' יודל - יש הרבה מה לדבר ממנו!

העיקר; אותו ר' יודל התקרב לרבינו! כיצד ניתן להבין זאת? אחד שהיה תלמיד אצל רבי פנחס קאריצער, אשר רבי פנחס קאריצער היה - רבינו אמר עליו: "שלמשך זמן-מה הוא היה 'חד בדרא'^ב!"

רבינו אמר לרבי יודל: "אשרי העיניים שראו את רבי פנחס!"^ב ר' יודל הרי היה תלמיד שלו - "אשרי העיניים שראו את רבי פנחס!"

ורבינו היה אז אברך בשנות העשרים. ותלמיד של רבי פנחס קאריצער התקרב לרבינו! וכי ניתן להבין זאת כיצד הוא הכיר את רבינו?!

הוא הכיר כל כך את רבינו (וגדולתו, עד כדי כך שהתבטא): "כיצד ניתן להיות רחוק כל כך מרבינו?!" (כמסופר כאן בהמשך).

הוא התגורר בדאשיב, דאשיב היא ליד אומן, ורחוקה ממדבדיבקה. (על כן אמר): "ביצד יכולים להיות רחוק כל כך מרבי?!" הוא יצא למדבדיבקה, לגור יחד עם רבינו בעיר אחת, והיה נכנס לרבינו בכל יום!^ב

^א מצומקות ורזות, כדלהלן.

^{בא} עי' שבחי הר"ן אות ט': "והיה מתענה הרבה מאד. וכמה פעמים התענה משבת לשבת, והכל בימי נעוריו ממש, קדם היותו בן עשרים שנה. ולפעמים התענה שני פעמים משבת לשבת רצופים זה לזה. ואף על פי שהיה ילד שעשועים ומגדל בתפנוק והיה אדם דק מאד, אף-על-פי-כן לא היה חס על עצמו כלל והתענה וסגף עצמו מאד, והתענה ח"י [שמונה-עשרה] פעמים משבת לשבת בשנה אחת".

^{בב} צעיר ורזה.

^{בב} עי' חיי מוהר"ן אות תקנ"ג: "ופעם אחת הפליג במעלת קדשת הרב רבי פינחס ו"ל מקאריין, ואמר שהיה איזה זמן שהיה הרב רבי פינחס חד בדרא".

^{בב} שם: "ופעם אחת אמר: אשרי העיניים שראו את רבי פינחס ו"ל".

^{בב} עיין חיי מוהר"ן אות תרי"א: "והרב יודיל היה למדן גדול, גם בעל מקבל וזקן בשעה שנתקרב אל רבינו ו"ל. ורבינו ו"ל היה אז רך בשנים, והיה באותה העת במעודעדיוקע. והוא היה דר בעיר דאשיב, בערך עשרים פרסאות ממעודעדיוקע, ואמר: איך יכולין לישב מרחק בזה מרבי בזה? ועקר דירתו משם סמוך למעודעדיוקע".

"אתה תהיה מקושר אלי כל ימי חייך!"

ר' יודל היה נוסע כל שנה לאומן על ראש השנה, אחרי הסתלקותו של רבינו. בדרכו לאומן, היה נכנס תחילה לברסלב, והיה מספר ל"ר' הירש לייב הרב"י את סיפור ה'התקרבות' שלו.

הוא היה מספר לו כיצד הייתה התקרבותו, וכיצד עוד לפני שיצא למדברדיבקה (- לגור שם), שהה חמש-שש שבועות במדברדיבקה (אצל רבינו).

זה נקרא 'תלמיד' - הוא היה נוסע ובא לרבינו, לא סתם כך (לזמן מועט), רק שהה שם במדברדיבקה חמש-שש שבועות, ונכנס לרבינו בכל יום, לדבר עם רבינו!

אז עשה ה'בעל דבר' עסק שכוה; אחד נכנס עם 'לשון הרע ורכילות' לר' יודל, ואמר לו: "מה אתה הולך תמיד לרבינו?! רבינו לא סובל אותך! כל יום אתה נכנס לרבינו?! רבינו לא סובל אותך!" - זה היה שקר.

הוא נשאר לעמוד, געוואלד - "אני הרי מתכוון באמת! אני הרי רוצה להתקרב! אני מתכוון באמת!". שלשה ימים לא נכנס לרבינו! - זאת הודות ללשון הרע שדיברו.

לאחר מכן התיישב בדעתו: "מה אעשה? אני הרי בכל זאת רוצה להיכנס לרבינו!". ונכנס לרבינו.

תיכף בהיכנסו לרבינו, נענה רבינו אליו: "בשרוצים להתקרב אל האמת, מתגבר השקר; אבל אם מתחזקים - מתהפך מ'שקר' ל'קשר'! אתה כבר תהיה מקושר אלי כל זמן שאתה חי!"¹²

וראה עוד בחיי מוהר"ן אות רצ"א: "אמר לרבי יודל ורבי שמואל אייזיק ו"ל, כשהיו נוסעים אליו מדאשיב למעדותו ודוקק, ופעם אחת היו רוצים לצאת לסביבות מעדותו ודוקק כדי להיות סמוכים אליו תמיד, וכן עשו אז. אמר שהוא מתנגע מאד אחר הדרכים שלהם שהיו נוסעים בהם אליו".

¹² בנו ומ"מ של ר' אהרן הרב של ברסלב, תלמיד רביז"ל.

¹³ כך מסופר גם בכוכבי אור (אנשי מוהר"ן אות כ"ג): "ופעם אחת בשעת התקרבותו לאדמו"ר וצ"ל אמרו לו לרבי יודל שרבינו ו"ל פועם עליו, ויירא לבנם אצלו. ואחר שלשה ימים שלא נכנס נתישב לבנם והתחזק את עצמו ונכנס. ואמר לו

ר' יודל היה כל השנים מספר לר' הירש לייב את סיפור ההתקרבות, והיה מסיים: "אני הרי כבר סיפרתי לך זאת בשנה שעברה – אך אצלי חביב מאד מה שרבינו סיים ואמר 'אתה תהיה מקושר אלי כל זמן שאתה חי!'", לכן הוא סיפר זאת שוב – כל השנים סיפר את ה'התקרבות' שלו!^ב

מה אנו מדברים כאן? שרבינו – בהיותו בשנות העשרים התקרב אליו תלמיד של רבי פנחס!

"אלא שאני 'חכם' ממך..."

לחמיו של ר' יודל קראו "רבי לייב טראסמינעצער". ישנו מכתב מהבעל שם הקדוש שרצה לפעול משהו, והוכרח להגיע לר' לייב – להשתתף עם ר' לייב; אחרת לא היה יכול להעביר את אותו ענין!^ב כל כך גדול היה ר' לייב.

כשר' לייב נפטר – הוא נסע לארץ ישראל, ונפטר על האנייה – אמר: "אם חתני היה פה, הוא לא היה נותן לי להסתלק!"! הוא התכוון לר' יודל!^א

הוא נפטר על האנייה, שם הרי אסור להחזיק מת^ל. אז קשרו אותו לקרש, והורידו אותו (אל תוך הים). הוא שט לאיזה עיר, ונראתה שם באותו עיר 'עמודא דנורא'... מול

רבנו זצ"ל ב'שורצין' להתקרב אל האמת או מתגבר השקר, וכשמתגברין על המניעות ומשברין אותם, אז נעשה מ'שקר' 'קשר', ונעסמו שוין זיין מקשר צו מיר וויל דו וועסט לעבין [תהיה כבר מקשר אלי כל זמן שתחיה]. ורבי יודל ב'שהיה נוסע ממערבדוקא לאומאן על ציונו הקדוש נסע דרך ברסלב, והיה שם אצל הרב ר' הירש ליב רב דברסלב, והיה מספר לו בכל שנה התקרבותו לרבנו זצ"ל".

^ב בכוכבי אור (אנשי מוהר"ן אות כ"ג) מובא שהיה מסיים ואומר בכל שנה מחדש: "אפשר אצלכם זה יושן, ביי מיר איז דאס שפיגעל נייא (אצלי זה חדש ומבריק)".

^ב המדובר היה בגזירה מסוימת, שכדי לבטלה היה הבעש"ט מוכרח להשתתף יחד עם רבי לייב ולבקש את עזרתו הרוחנית לביטול הגזירה. דבר זה מעיד על גדולתו העצומה.

^ל עיין שיש"ק ג' אות תרי"ט: "הרב הצדיק, רבי ליב מסטרעסמינעץ זצ"ל, היה חותנו של רבי יודל, והיה אדם צדיק מכלל מלא עד כדי כך, שפעם אחת, בעת שהיתה גזירה רעה על ישראל, אמר הבעל שם טוב זצ"ל, שהוא מברך לשתף עמו את רבי ליב בשביל להתמיתק את דין הגזירה. וספר ר' לוי יצחק וברונו לברכה, שראה מכתב שכתב אליו הבעל שם טוב זצ"ל".

^א עיין חיי מוהר"ן אות תרי"א: "הרב יודל הנ"ל היה חתן הרב ליפלי מטראסמינעץ. הרב לייב הנ"ל נסתלק על הים בגזירת ארץ ישראל, ואמר: אם היה בבאן חתני הרב יודל, אזי לא היה מניח אותי להסתלק בבאן".

^ב כי הדבר יכול לסכן את בריאותם של שאר הנוסעים.

מיטתו נראתה 'עמודא דנורא'! בראותם בעיר 'עמודא דנורא', הבינו שהוא צדיק גדול, (והתעוררה אצלם השאלה: היכן יניחו אותו?)!

היה להם שם בקבלה מ'פנקס', שאחד נפטר לפני כמה מאות שנים והשאר צוואה שלא יניחו לידו רק מי שייראה אצל מיטתו 'עמודא דנורא'! אז הוא שוכב שם באותו עיר (ליד אותו צדיק)!^{לג}

כל זה הבאנו כראיה עד כמה היה ר' יודל גדול, עד שחמיו אמר: "אילו היה כאן חתני – הוא לא היה נותן לי להסתלק"! והוא היה תלמיד אצל רבי פנחס קאריצער כל כך הרבה שנים. והוא (גדול שכזה) התקרב לרבינו כשרבינו עוד היה אברך!

כאשר הגיע לראשונה לרבינו, הביט עליו רבינו, והוא נבהל מאד ונסוג לאחור. אמר לו רבינו: "מה נפחדת כל כך? הרי אני אדם כמוך! אלא שאני יותר חכם ממך!"

רבינו משך אותו בחזרה עם דיבוריו. הוא חזר והתקרב לרבינו, ואז הביט בו שוב, ושוב התפחד, וקפץ שוב לאחוריו. אז משך אותו שוב בדיבורים: "מה נפחדת כל כך? הרי אני אדם כמוך?! אלא שאני יותר חכם ממך! – אני חכם יותר ממך!" עד שרבינו ציווה עליו להתוודות 'יודוי דברים'^{לד}.

כל זה ראיות – ברוך השם אנחנו לא צריכים את כל אותן ראיות לגדולתו של רבינו, אלא שבכל זאת, כשמתחילים לספר, נסביר מעט את הערך של זה, להבין את הענין:

^{לג} כמובא בחיי מוהר"ן אות תרי"א: "שמעתי בשעה שנסע הרב לייב ה"ל על הים, הושיטה חיה אחת את ראשה מהמים והלכה כנגד הספינה. ונפלה אימה וחרדה גדולה על האנשים מהספינה, שלא תהפך את הספינה. ולבש הרב לייב ה"ל את הטלית ותפלין והלך לנגדה, ונכנסה להים. לאחר הסתלקותו הניחו אותו על דף על המים וצפה הדף אל הנמל. ועמד עליו עמודא דנורא, ויצאו כל אנשי העיר וקבלו אותו. ובאותה העיר מפמה שנים מקדם היה חכם, ועשה צוואה, שלא יניחו אצלו שום בר-גש, וכשיבוא חכם מארץ פולניה ויעמד עליו עמודא דנורא אזי יניחו אותו אצלו".

^{לד} כמובא גם בכוכבי אור (שם): "שצוה עליו אדמו"ר ז"ל שיתוודה לפניו כל מה שעבר עליו".

אברך בשנות העשרים – מתקרב אליו צדיק שהיה תלמיד אצל רבי פנחס כל השנים; הוא היה גדול כל כך, עד שחמיו שהיה נחשב כחבר עם הבעל שם הקדוש, אמר עליו: "אילו היה פה, לא היה מרשה לי להסתלק". והתקרב לרבינו בביטול כזה!

מכך אפשר להבין מעט את גדולתו של רבינו – עוד לפני ארץ ישראל! בגיל עשרים ואחד שנה, עשרים ושתיים שנה!

רחמנותו הגדולה של רבינו

רבינו מביא בספר המידות^{לה} שמי שמקורב לצדיק – זקן, וסובל אותו, סובל את כעסו, הרי זה מסוגל ליראה. סגולה ליראת שמים!

ואעפ"כ אומר רבינו במקום אחר^{לו} שמוטב להתקרב לצדיק שהוא רחמן! כשמקורבים לצדיק וסובלים את כעסו הרי זה מסוגל ליראה, אבל עדיף להתקרב לצדיק שהוא 'רחמן', שהרי לא כל אחד יכול לסבול את כעסו!

נלמד קצת את התורה^{לו} (של מעלת הצדיק הרחמן), ולאחר מכן נסיים עם סיפור ההסתלקות של רבינו:

הפסוק אומר: **ל"ה 'בי מרחמם ינהגם'**. זהו פסוק בישעיה שמדבר על משיח, שמשיח ינהיג (את עם ישראל) עם רחמנות! אומר רבינו כך: **"מי שהוא רחמן – הוא יכול להיות מנהיג"**!

אנו אכן רואים את ה'רחמנות' שהייתה לו לרבינו על כלל ישראל, לא רק בדורו אלא על דורי דורות!

^{לה} ערך יראה אות ב': "מי שמקרב אל תזקן וסובל כעסו, על ידי זה זוכה ליראה".

^{לו} כמובא בספר המידות: (צדיק אות ל"ט) "מוטב לקרב את עצמו לצדיק שהוא רחמן". עוד מובא שם: (אות ב"א): "בשתרצה שיתפלל עליך איזה צדיק, תלך לצדיק שהוא רחמן".

^{לי} ליקומי מוהר"ן תניינא תורה ז'.

^{לז} ז"ל שם: "בי מרחמם ינהגם (ישעיה מ"ט), הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג..."

בכך שרבינו גילה את התיקון של העשרה מזמורים, הציל רבינו דורי דורות! הוא ייחד על כך שני עדים, "רבי נפתלי" עם "רבי אהרן דער רב" (רב העיר ברסלב). לְקַחֵם לְעֵדִים; שני עדים, עדים נאמנים, על התיקון של אותם עשרה מזמורי תהילים!^ל

זוהי הרי זכות עצומה לכל היהודים, זהו הרי 'בלתי ספק' (- דבר ודאי) שזהו תיקון על פגם זה! הבעל דבר אכן הניח את עצמו על רבינו [פארלייגט אויפ'ן רבי'ן]^מ; כשרבינו גילה תיקון זה הפקיר את 'עצמו', את 'ילדיו', ואת ה'אשת נעורים', הכל בבדי לרחם על העולם!

ועיקר הרחמנות התחילה בכך שגילה את ה'תיקון הכללי'. ורבינו גילה (מלבד ה"תיקון הכללי" גם) 'מעשיות' כאלה, 'ליקוטי מוהר"ן' שכזה!

"שלא ייפסק אף פעם"

וברוך השם, רואים, שכבר חלפו מאז הסתלקותו של רבינו 158 שנה, וברוך השם – ישנם עוד כיום יהודים יראים ושלמים, שהולכים עדיין עם עצותיו של רבינו, ועדיין מקיימים 'הגיעור בלילה'. הם מונחים בספרי רבינו. אשרי להם אשרי חלקם!

רואים אנו מכך – רבינו אמר כך:^{נא} "צריכים לעשות דבר כזה שלא ייפסק אף פעם!" רבינו מנה גדולי גדולים שעשו תיקון (- פעלו מה שפעלו), אלא שהדבר הפסיק.

^ל כמובא בשיחות הר"ן אות קמ"א.

^מ היינו שהבע"ד התגרה ברבינו ונלחם בו, על כך שהוא מגלה תיקונים ודרכים כאלה לטובת כל בני ישראל. וכפי שכתב רבינו במכתבו לאנ"ש: "ידעתי גם ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משני הס"מ, על כל אלה עיניו למש' ושניו חרץ על"י" (מובא בעלים לתרופה מכתב ד', וכן בחיי מוהר"ן אות קס"ו).

^{נא} עיין חיי מוהר"ן אות מ"ו: "קדם שגלה ענין הנדפס בלקוטי תנינא סימן ס"ח, מענין הצדיק שצריך שישאיר בנים ותלמידים, והוא שיד להתורה "כי מרחמם ינהגם" (סימן ז') כנרשם שם. אז דבר שהיו כמה גדולים, שכל אחד עשה ותקן מה שתקן ואחר כך נפסק. וכונתו לענין ההארה שהאירו דעתם בתלמידיהם וקרבנו כמה אנשים להשם ותבדק, אבל אחר כך נפסק הארתם. אבל אנו צריכים לעשות דבר שלא יפסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים, והם יעשו עוד אנשים וכן לעולם. וכן שמעתי כבר, שהמקדמים שלנו בהכרח שיאירו בתלמידיהם. וכל אחד מברך שיעשה איזה פעולה ואיר בהכרח, ויחברו בהכרח. כי יש ענפים להאילן, ומאלו הענפים יוצאין עוד ענפים וכן להלן יותר ויותר וכו' וכו'. וכן נרשם במקום אחר מה שאמר:

(וסיים על עצמו): "אז צריכים לעשות דבר כזה שלא יפסיק אף פעם, שילך מדור לדור! מדור לדור!"

אשר עיקר הרחמנות היא – כפי שאומר רבינו בסעיף הבא^{כב} – "עיקר הרחמנות היא, שאחד ידבר עם השני". עיקר הרחמנות היא שידברו מהתכלית. לא קיימת רחמנות גדולה יותר בעולם!

"כאן טוב לשכב"

זאת ראו אצל רבינו: כשרבינו נכנס לברסלב^{כג} [קיצרתי כאן מעט] – - - מ^ד

בשנת תקנ"ח היה רבינו ארץ ישראל. אחר ארץ ישראל, בשנת תק"ס, היה רבינו בחמלניק, ושם חיתן את בתו אדל'ע, הבת המבוגרת ביותר.

זה היה באלול תק"ס, ומחמלניק שוב לא חזר רבינו למדבדיבקה, אלא נכנס היישר לזלאטיפאליע^{כה}, וגר שם שנתיים. היה לו לרבינו שם הרבה עגמת נפש, וכאשר נגמרו השנתיים, העתיק רבינו דירתו משם לברסלב, ואמר: "כאן סבלתי תרתי גיהנם!"

שְׁהָאֵשׁ שְׁלוֹ תוֹקֵד לְעוֹלָם לֹא תִכְבֶּה. וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: "מִיּוֹן פִּיִּיעֶרְל וְעַט שׁוִין טִלְעֵן בִּיז מְשִׁיחַ וְעַט קוּמְעֵן".

^{כב} עיין שם אות ג': "וזהו עקר הרחמנות, לרחם על ישראל עם קדוש, להוציאם מהמשאוי הקבד של עוונות ... וזהו הרחמנות הגדול מן הכל, שצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת, בבחינת (תהלים מ"א): 'אשרי משכיל אל דל', כי אין עני אלא מן הדעת' (נדרים מ"א), וצריכין לרחם עליו, להכניס בו דעת". ושם אות ד': "... על-כן צריך כל אחד לעסוק בזה, להכניס דעת ויראת שמים בכתבו".

^{כג} כאן רצה לכאורה לספר את הסיפור הידוע שכשנכנס רבינו לברסלב שאל תיכף: היכן יש כאן שדה מתאים להתבודדות? וכאשר ענה אחד הנוכחים שהשדה רחוק מכאן, ענה רבינו: מהיכן הוא רחוק? מהלב? ומסיפור זה רואים שתיכף בהיכנסו לעיר התעניין בדברים השייכים אל התכלית; היכן יש מקום להתבודד...

ובפשטות, מחמת שנכנס לספר איך הגיע רבינו לברסלב ומה אירע ביני-ובינו, שכח לסיים עם סיפור זה.

^{כד} כיון שהזכיר את העובדה שרבינו גר בברסלב, הרי הוא מתחיל לספר כיצד ומתי הגיע רבינו לברסלב.

^{כה} כמסופר בחיי מוה"ר"ן אות קי"ד: "ויהי היום בשנת תק"ס ראה רבנו זכרנו לברכה במקום שראה והשיג במקום שהשיג שהוא צריך לקבע דירתו בקהלת זלאטיפאליע. ובאותו השנה בסופו בראש חודש אלול עשה נשואין לבתו אדיל הנ"ל, והחתנה היתה בחמלניק, והיה שם על החתנה עם כל בני ביתו כנהוג ... ובחזירתו מהחתנה הנ"ל עם כל בני ביתו הלך ונסע עמהם תכף לזלאטיפאליע, ונכנס להעיר בלי שום ידיעה מאנשי הקהלה, כי לא שאל את פיהם מקדם כלל, רק שבר לו דירה שם וקבע דירתו שם פתאום. אבל אף על פי כן קבלו אותו אנשי הקהלה בכבוד גדול".

– כאן סבלתי פעמיים (ייסורי) גיהנם. שכן, "משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש", וכאן הייתי שנתיים, אז סבלתי "תרתי גיהנם"!¹⁰

כשנוסעים מזלאטיפאליע לברסלב, חייבים לעבור את 'אומן'. באמצע הדרך (אני הייתי שם) מוכרחים לעבור דרך העיר אומן.

כשחלף שם רבינו – בשנת תקס"ב (שנים רבות בטרם התיישב רבינו באומן, שכן) לאחר מכן ישב רבינו בברסלב שמונה שנים (ורק אח"כ בא להשתקע באומן. עתה רק חלף שם בדרכו לברסלב) – אז יש שם באומן, כשעוברים אותה, גשר שנקרא 'דער טויטער בריקל' (= הגשר המת). כך קראו פעם לאותו גשר; 'דער טויטער בריקל' על שם הנפטרים שהיו מעבירים עליו (בדרך לבית העלמין).

אז נעמד שם רבינו – ישנן שני גרסאות: גרסא אחת, שרבינו ירד מהעגלה וניגש לאותו מקום אשר שם (היה לאחר מכן) 'מקום גניזתו'. וחלק אומרים, שרבינו רק עמד שם (על ה'טויטן בריקל'), והראה בידו על אותו מקום (על מקום גניזתו) – ואמר: "הנה כאן טוב מאד לשכב! כי כאן טמונים הרבה (קדושים)"!¹¹

(עתה יספר מי הם ה'קדושים' הטמונים שם):

באומן הייתה בשנת תקכ"ו – שש שנים לפני לידתו של רבינו – גזירה של 'גאנצע', רוצח אשר רצח שם למעלה משלשים אלף יהודים. והם שוכבים שם על אותו הר, ושם ציונו של רבינו.

שם הם שוכבים – אותם קדושים! היו שם גדולים, צדיקים. אנשים נוראיים [= געוואלדיגע מענטשן] – היו שם בין אותם אנשים!

¹⁰ כמובא בחיי מוהר"ן אות קט"ו: "כשיצא מזלאטיפאליע בעת שפכר באו העגלות מברסלב בשבילו להביאו לברסלב אמר כאן בולאטיפאליע סבלתי תרתי גיהנם, כי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש, ואני סבלתי יסורים כאן שתי שנים".

¹¹ ראה מה שכתב בחיי מוהר"ן אות רי"ז: "כמה וכמה פעמים היה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומן. כי מנחים שם כמה קדושים אֱלֵפִים ורַבְבוֹת. כי שם היתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה שנהרגו שם אֱלֵפִים ורַבְבוֹת נפשות קדושים מישראל, והיה שם קדוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפרוש לפני ולפני עוד כמה אנשים שמוטב לפגיו לשכב שם. מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד".

הבעל שם הקדוש היה פעם באומן, וראה שם צדיק נסתר בשם ר' דוד. קראו לו
 "ר' דוד חזן" - - -

באומן היו נוהגים ביום ו' תמוז (- יום היארצייט של קדושי אומן) לקרוא את ה'מגילה'
 (ובה קינה על הקדושים). המגילה התחילה במילים: "ויקונן דוד". את אותה מגילה כתב
 ר' דוד חזן!

הבעל שם הכיר בו מיד מיהו! אז הוא אמר לו: "באבנטך יחזיקו אנשים רבים!
 [= אין דיין גארטל וועלן זיך אָנהאַלטן אסאך מענטשן]" - כך הוא אמר לר' דוד.

כשנכנס הרוצח 'גאנטע' באומן, הייתה לו לר' דוד מערה גדולה, מערה שנמשכה
 מה'טויטן בריקל' עד ליער גֶרְקֹב ["גרעקאווער וועלדל"]. שם היה רבינו מתבודד
 בהיותו באומן - - - מערה של כמה קילומטרים תחת האדמה, שם היה נוהג ר' דוד
 להתבודד.

כשהרוצח נכנס לאומן, נכנס ר' דוד לאותה מערה, ונאחזו - כמדומני: 16 יהודים,
 20 יהודים - באבנטו! ונכנסו עמו אל תוך המערה, ושהו שם שלשה ימים.

הרוצח התחיל להרוג יהודים. הוא העמיד חופה בבית הכנסת הגדול, תחת
 החופה העמיד צלם, ואמר: "מי שיעבור תחת החופה - יישאר בחיים!"

כל שלשים אלף היהודים קידשו את השם, ואף אחד מהם לא רצה לעבור תחת
 החופה! נתנו להם את הבחירה להישאר בחיים - ואף אחד לא רצה לעבור תחת
 החופה! את כולם הרגו. קידוש השם שכוה!

וכל אלה שוכבים שם על אותו הר. היכן שרבינו קבור הוא הר גדול, שם קבורים
 כל אותם קדושים!

הדבר נמשך שלשה ימים, ו' תמוז ו' תמוז וח' תמוז. והקולות נשמעו שם...
 במערה שמעו את הקולות והצעקות! כשגהיה שקט, יצאו מהמערה ר' דוד עם
 האנשים.

בעיר היה נהר של דם! והם - ר' דוד עם כל האנשים - הביאו לקבורה את כל
 אותם קדושים. לא יכלו לעשות קברים, שכן לא הכירו גוף שלם, אז הם עשו שני
 הרים גדולים, באמצע הייתה בקעה, ושם שוכבים כל אותם קדושים!

(ועל אותו מקום) אמר רבינו: "כאן טוב לשכב! שכן, כאן קבורים כל כך הרבה קדושים, הם קידשו כל כך את השם!"

"יש עם מי לדבר"...

ורבינו, שָׁבַת את אותו שָׁבַת (בו חלף באומן בדרכו לברסלב) באומן, טרם נסע לברסלב. [כל זאת אנו מספרים סיפורים מרבינו, ולאחר מכן נגיע אל ההסתלקות].

באומן היה חותן עם שני חתנים. הם היו משכילים גדולים, מְחַקְרִים גדולים, היו שקועים בדעה של אפיקורסות רח"ל. נענה החותן לשני חתניו: "אני יגש אליו (לרבינו) ואראה מי הוא, ואשיבכם דבר אם יש כאן עם מי לדבר, או לא..."^מ

הוא הלך לרבינו – אותו חותן, קראו לו 'חייקל' – נכנס אליו, רבינו ישב ודיבר שם עם אנשיו ביום השבת. שואל אותו רבינו: "מה רוצה יהודי? (= וואס וויל א איד?) לשם מה הגעת?"

"שמעתי שיש כאן 'אדם גדול' בעיר, אז באתי להתראות עמו!"

אומר לו רבינו: "ממול יש הרי גם כן אדם גדול" – רבינו התכוון על גנרל ששהה שם (מול אכסנייתו של רביז"ל) – "מדוע אינך הולך להתראות עמו?!".
הוא שתק.

כשחזר לשני חתניו, אמר להם: "דיברתי אתו מילה. ועל אף שפסק לי את פסוקו [= אפגעענטפערט]" – לא ענה לי כל כך בכבוד – "אבל אני רואה שיש עם מי לדבר!"

אז הלכו שני החתנים לרבינו – יש הרבה מה לספר, אך בקיצור: הם נמשכו כל כך לרבינו, אותם שתי משכילים, אותם שתי מחקרים, עד שכבר ביקשו מרבינו שיואיל להישאר באומן! אמר להם רבינו: עכשיו לא!

רבינו נסע לברסלב, והיה שם שמונה שנים. [יש כאן עוד הרבה מה לספר, אבל חייבים לקצר].

^מ סיפור זה מובא באריכות, עם כל הפרטים, בספר כוכבי אור, חלק "סיפורים נפלאים מרביז"ל".

לאומן יצא לאחר שמונה שנים, אחרי פסח. סך הכל היה רבינו באומן חמשה חודשים בערך (עד הסתלקותו בח"י תשרי תקע"א).

גם זה (שהיה באומן וקירב את המשכילים) היה מחמת גודל רחמנותו, אשר ריחם רבינו על העולם!

שהרי אותם מחקרים, אותם שני חתנים עם חמיהם, היה אצלם 'מצח הנחש' שזכה, אפיקורסות כזאת, שלא היו ניתן לסבול את האפיקורסות שהם היו מפיצים! היה להם קשר עם אותו משכיל מברלין, ההוא מדעסוי' ימח שמו. היה להם אתו קשר, וזה היה נורא (האפיקורסות שלהם).

ובכך שרבינו היה באומן מספר חודשים, השפיל אותם. הוא הכניס בהם מעט אמונה, עד כדי כך שבראש השנה הם כבר התפללו עם המנין של רבינו! וכשהגיעה שפחתו של הירש בער לפני תקיעת שופר להציע לו שישתה כוס תה, הוא ענה: לפני התקיעות לא אשתה תה!

רבינו הכניס בהם אמונה! זה היה 'מחמת גודל רחמנותו'. הייתה לו רחמנות על העולם! (שכן, לולא שהיה רבינו מקרבם) לא היו יכולים לסבול כלל את האפיקורסות שהם היו מפיצים!

'ביקור חולים'

נלמד עוד מעט (המשך ליקוטי מוהר"ן תורה ז' תניינא): "מי שהוא רחמן, הוא זה שיכול להיות מנהיג!".

עוד דבר^א – רבינו אמר פעם לרבי נתן^ב: "שמעתם פעם ממני מוסר?" רבינו אף פעם לא אמר מוסר!

^א עפ"י ליקוטי מוהר"ן תניינא תו' ד' אות ז'.

^ב ד"ה משה מנדלסון, המכונה משה מדעסוי, ימח שמו, מאבות תנועת ההשכלה.

^א כאן הוא בא לבאר נקודה נוספת בענין ה"רחמנות" של רבינו: ה"התחזקות" שמחזק רבינו גם את הירודים ביותר.

ה'רחמנות' שרבינו מראה – ה'התחזקות'!

רבינו מדבר בהמשך²² שגם החוטא והפושע הגדול ביותר, מצפה עליו השם יתברך! השם יתברך רוצה אותו!
יש הלכה ב'ביקור חולים'²³:

כאשר שר רוצה ללכת אל המלך, הוא חייב לסדר את עצמו מראש, איזה כבוד לתת למלך. אם לא, הוא נקרא 'מורד במלכות'. הן ב'מלכונים' – הוא חייב ללבוש מלכונים אחרים. והן ב'דיבור' – הוא צריך להיות זהיר מאד בדיבורו לפני המלך.
אם הוא לא בריא, אסור לו ללכת אל המלך. הוא לא יכול לשמור כך על הכבוד הראוי!

אבל אם השר שוכב חולה בביתו, והמלך הולך אליו – המלך נכנס אליו לביקור חולים – אין השר צריך לחלוק את כל אותו כבוד למלך! הוא הרי שוכב חולה. אדרבה, אם הוא רוצה להתרומם, אומר לו המלך: "שָׁכַב, שָׁכַב, אל תקום!".
במקרה כזה, הוא צריך רק לדעת דבר אחד: שהמלך נמצא אצלו בביתו! זה מה שהוא צריך לדעת אז.

²² עיין שיחות הר"ן אות קכ"ד: "פַּעַם אֶחָד שָׁאֵל אוֹתִי בְּלִשׁוֹן תַּמְהָה: הַשְּׂמֵעֶת מִמֶּנִּי דְבָרִי מוֹסֵר? וְאָמַר שְׂאִינִי יָכוֹל לֵאמֹר דְּבָרִי מוֹסֵר, כִּי כָּל דְּבוּר מוֹסֵר שְׁלוֹ הוּא מְטַבֵּל וּמְרַחֵץ בְּדַמְעוֹת (בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ אָמַר בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: "אִיטְלִיכְשׁ וְוֹאָרְט פֿון מוֹסֵר אִיז בא מיר פֿר וְוֹאָשִׁין מִיט מְרַעֲהִיין"), וּמַחֲמַת זֶה אֵינִי יָכוֹל לֵאמֹר מוֹסֵר בְּפִרוּשׁ. וּבִתְחִלָּה הָיָה אֲצִלְנוּ קֶצֶת תַּמְיָה מֶה שְׂאִמֵּר שְׂאִינִי אֹמֵר מוֹסֵר, כִּי לִפִּי דַעַתְנוּ, כָּל דְּבָרֵינוּ הֵם דְּבָרֵי מוֹסֵר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ, אֲךֹּ פְּאַמֶּת לֹא הָיָה רָגִיל לֵאמֹר דְּבָרִי מוֹסֵר בְּפִרוּשׁ בְּדֶרֶךְ הַמּוֹכִיחִים. אֲבָל אַף עַל פִּי בֵּן כָּל דְּבָרֵינוּ וְכָל שִׁיחוֹתֵינוּ הָיוּ רַק מַעֲנִין עֲבוּדָת ה', וְכָל דְּבָרֵינוּ הָיָה בְּגִחְלֵי אִשׁ מִמֶּשׁ".

עיי"ש באריכות מעוצם ההתעוררות שזכו לקבל מדיבוריו הקדושים, ומסיים שם: "גַּם עֲקָשׁוּ כָּל מִי שִׁיעֶסֶק בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְכָר צָדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, וַיַּעֲזִין וַיִּסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּאַמֶּת וּבְתַמִּימוֹת, בְּוֹדָא וּתְלַהֵב לָבוּ מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרֵינוּ בְּגִחְלֵי אִשׁ".

²³ עי' שם אות ו', וז"ל: "כִּי יֵשׁ שׁוֹכְנֵי עֶפֶר, שֶׁהֵם בְּנֵי-אֲדָם הַמוֹנְחִים בַּמְדִּירָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְנִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם רְחוּקִים מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיד הַצָּדִיק לַעֲוֹרָם וְלַהֲקִיצָם, בְּבַחֲנִית (שֶׁם כ"ו): 'הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שְׂכְנֵי עֶפֶר', וְלַגְלוֹת לָהֶם שֶׁה' עִמָּם, וְהֵם סְמוּכִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מְלֹא כָּל הָאָרֶץ בְּבוֹדוֹ, וְלַחֲזֹקֶם וְלַעֲוֹרָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מֵיֵאֲשִׁין עֲצָמָן ח"ו, כִּי עֲדִין הֵם אֲצִל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְקְרוּכִים-אֵלָיו, כִּי מְלֹא כָּל הָאָרֶץ בְּבוֹדוֹ".

²⁴ כוונתו על הלכה בליקוטי הלכות (הל' השכמת הבוקר ד' אות י"ד) שם מדבר מוהרנ"ת על הענין של "ביקור חולים".

(וכן ברוחניות): **הוא שוכב חולה** – **הוא לא יכול לקיים את כל מצוות התורה!** (ובמקרה כזה הוא צריך רק לראות): **שהאמונה תהיה שלימה אצלו** – **המלך נמצא אצלי בביתי!** 'שלימות אמונה', המלך נמצא אצלי בביתי!

וכך גם אומר רבינו כאן בהמשך (כתו' ז' הנ"ל), שכשהאדם הוא כך - - - "ה' אתך עמד ואצלך! = גא-ט איז מיט דיר, ביי דיר און לעבן דיר!"¹¹.

זאת אומרת: דווקא אותו 'רחוק', שרחוק כל כך, מקיים בו השם יתברך 'ביקור חולים'. השם יתברך מגיע אל תוך ביתו, אע"פ שביתו מלא בחטאים ופשעים!

כמו שמובא שם במעשה של ה"בערגער ועני": הבערגער הלך אל תוך ביתו של ה'עדניראל' – רמז על 'מקור הטומאה' – לשם הלך הבערגער. הצדיק האמתי הלך לשם, להוציא משם נשמה, להוציא שם את - - -

רואים אנו אם כן את הרחמנות של המנהיג. עניינו הוא רק 'לקרב!' כמו שהמשנה¹² מסיימת שם: **"לקרב ולא לרחק"**. עניינו של אליהו הנביא יהיה רק 'לקרב ולא לרחק'!

"מי שהוא רחמן הוא יכול להיות מנהיג!"¹³. רבינו ריחם לא רק על הדור שלו, רבינו ריחם על כולם. גם עלינו. "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה"¹⁴.

¹¹ בליקוטי מוהר"ן תניינא ז' שם, וז"ל: "יש בגי' אדם שמונחים במדרגה המתחזקה מאד, עד שהיו מראשין את עצמן לגמרי ח"ו, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם יתברך, וכבר אבד נצחם ותוחלתם מה' – צריך הצדיק שיהיה לו כח לעוררם ולהקיצם, שלא יהיו מראשין עצמן בשום אופן בעולם, יהיה איד שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדיין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפלו בתוך הארץ ממש, אפלו אם נפל לשאול תחיתות ח"ו, אף-על-פי-כן שם דיקא נמצא כבודו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו".

ולשון רביז"ל בעצמו המובא כאן, עיין בעלים לתרופה – מכתבי מוהרנ"ת, מכתב ש"י, ועוד.

¹² מסכת עדיות, פ"ח משנה ז': "אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב. רבי יהודה אומר: לקרב, אבל לא לרחק".
¹³ עיין שיחות הר"ן אות ר"ט: אומר שכל התורות והשיחות שלו אינם בשבילנו לחוד. כי אם "את אשר ישנו פה ואשר איננו פה" (דברים כ"ט י"ד) (ועי' פרש"י שפרש "ואשר איננו פה", ואף עם דורות העתידים לבוא, והבן). וכמה פעמים דברנו עמו מענין זה, ורמז לנו בדבריו להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול שעשה עמנו. ופעם אחד אמר בפרוש: גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות וכיוצא בהם אשר גלה לנו. ואמר אז זה הפסוק בהתלהבות גדול בגחלי אש: "והודעתם לבניך ולבני בניך" (דברים

רבינו ראה את הכל; כל מי שרק מתקרב לרבינו בנגיעה כלשהי [= ער ריט זיך צו צום רבי'ן] או שרק יגע אי-פעם!^ה.

"מאכל הצריך לקטין"...

עוד דיבור ישנו מרבינו^ה – רבינו אמר:^פ "היבן שיש הרהור תשובה, הרי זה מניע ממני!" כשיהודי מתעורר בתשובה – הרי זה נלקח מרבינו!

רבינו עשה כ"כ הרבה 'טוב' בחייו הקדושים, השאיר כל כך הרבה, עד שהיכן שנמצא אחד שיש לו איזה הרהור תשובה, הרי זה נלקח מרבינו!

כזה מין 'רחמן אמיתי' היה רבינו. הוא עשה טובה כזו, בדורו ולכל הדורות, עד שכל מי שרוצה – מי שרק רוצה לקחת לעצמו איזה דרך של תשובה, להתנקות מעט – עומדים הכן לפניו עצות קדושות כאלה! ספרים קדושים כאלה!

זהו הרי רחמן נורא [= א געוואלדיגער רחמן], זהו מנהיג נורא [= א געוואלדיגער מנהיג], זהו המנהיג שיכול להיות מנהיג ישראל!

אומר רבינו: "מי שהוא רחמן – הוא יכול להיות מנהיג!" רבינו אומר כאן שני דברים:^{הא} א. הוא צריך לדעת "כיצד להתנהג עם הרחמנות", ב. על "רשעים או רודפים אסור לרחם"!

ד'. (ואמר בזה הלשון: "אייערי קינדיר זאלט איר מו'דיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן"). ואמר ברתת וזיע ברתלהבות נורא: "והודעתם לכניד ולכניד בניד".

ה. עיין חיי מוהר"ן אות של"ב: "פעם אחת התפאר עצמו, ואמר בדרך צחות בזה הלשון: "ווער ס'ע רירט זיך אן אין מיר מיט אפינגער, וועט ער זיך שוין מיט גיין זיבען וואסערן גיט אפ וואשין".

ה. פרט נוסף ברחמנותו של רבינו: הרהורי התשובה שמשפיע על כל בני העולם.

פ. עיין שיש"ק ב' אות מ"ט: "רבינו אמר: 'היבן שנמצא איזה הרהור תשובה הוא נלקח ממני', וואו א הרהור תשובה נעמט זיך דאס פון מיר" וכו'. ואנ"ש אמרו שזה מיוסד על פי תורה רפ"ב במה שמבאר שם מענין השליח צבור המלקט את הנקודות טובות מכל אחד מהצבור, ועל ידי זה מעלה אותם באמת לבקף זכות שזה בחינת הרהור תשובה שבא לכל אחד".

בהמשך הרי אומר רבינו שעל "החוטא ופושע הגדול ביותר" מרחם הצדיק? אלא התירוץ הוא, כפי שהיו אנ"ש מפרשים:

כל זה (שמרחמים ומקריבים את כולם, זהו) כשהוא מראה איזה מעט התקרבות, משהו. הוא מרמז שהוא רוצה משהו (או שייך לרחם עליו). אבל אם אינו רוצה כלל, בוודאי שאי אפשר לרחם עליו!^כ.

לאחר מכן אומר רבינו כך:^כ "מי שאינו יודע כיצד להתנהג עם הרחמנות, יכול לרחם על ילד בן ארבעה ימים – לתת לו מאכל הצריך לגדול!"

כולנו הרי יודעים שכשייקחו ילד בן ארבעה ימים ויתנו לו לאכול חתיכת בשר, הוא יפטר מן העולם. ל'קטן כזה' אי אפשר לתת מאכל שכזה. "כי 'קטן כזה' צריכין לזוננו רק על ידי חלב דייקא".

^{כא} בתורה ו' תניינא, אות א': "כי מרחמם ינהגם (ישעיה מ"ט), הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים ונזלנים אסור לרחם. ובן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתן לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לזוננו רק על ידי חלב דייקא. על-כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם לתן לו חלב דייקא, ולגדול מאכל הצריך לו. ובן על כל אחד ואחד צריכין לרחם בכמה שצריך לו".

^{כב} עיין ליקוטי הלכות הל' אבידה ומציאה ג' אות ט"ו בענין עווב תעווב 'עמו', והרי מעט מדבריו הקדושים: "וזהו 'עמו' דייקא, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה: יכול אפלו ישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה וכו'? תלמוד לומר 'עמו'. הינו כי בודאי מצוה גדולה להטפל עמו ולעזור לו גם כן להעלות ולחדש נפשו, אבל כל זה 'עמו', דהינו כשהוא בעצמו רוצה גם כן לעסק בזה לרחם על עצמו להשתדל בתקנת נפשו לסלק המשאוי הגדולה שעליו, רק שאי אפשר לו בעצמו והוא מצפה למי שיעזר לו לזה, אזי מצוה גדולה לעזור לו בכל כחו להטפל עמו להעלותו, כי יש כח לחדש נפשו גם כן אם הוא בעצמו יש לו איזה רצון אמיתי לזה לעסק בתקון נפשו. אבל אם רוצה לסלק עצמו לגמרי ואינו רוצה להשתדל בתקון נפשו כלל, רק רוצה שהצדיק בעצמו יעשה הכל עבורו והוא לא יעשה כלל ולא ישתדל בזה כלל, אזי בודאי אין הצדיק צריך לעסק עמו, כי אי אפשר לעזור לו בשאינו רוצה לעסק בעצמו בתקונו כלל כנ"ל. וכמו שאמר אדונינו מורנו ורבונו וזכרנו לברכה לאחד: אתה בלעדי אינך יכול לעשות כלל, (דהינו לתקן נפשו בעצמו) אבל גם אני בלעדי איני יכול לעשות דבר, הינו שאם אתה לא תעשה כלל בודאי אי אפשר לי לעשות עבורך הכל, כי האדם הוא בעל בחירה ואי אפשר להעלותו כי אם בשיש לו איזה התעוררות מעצמו".

^{כג} שם אות א', ע' העתק הלשון לעיל.

צריך לדעת כיצד להתנהג עם הרחמנות. על קטן כזה צריכים לרחם בכך שיתנו לו חלב דווקא, ולגדול צריך לתת מאכל הצריך לו. "על כל אחד ואחד צריכין לרחם במה שצריך לו!"

בהמשך בסעיף ז' מפרש רבינו^כ למה הוא מתכוון באמרו 'קטן' ו'גדול'? 'קטן' הוא מתכוון - מי שהוא רחוק מהשם יתברך - - -

זה יכול להיות אצל כל אחד - ביום אחד! או שהוא 'קטן' או שהוא 'גדול'!

הנה הוא מונח ב'ירידה' - הנה הוא מונח בגסות, הוא לא יכול להתפלל, לא יכול ללמוד, מבולבל, מבוהל - אז, הוא צריך לחפש את ה'התחזקות' של הצדיק! אז, הוא רק צריך לחזק את עצמו [= קוויקן יד] בכך שהשם יתברך נמצא עם 'חולה'...

כשהוא מונח (בירידה) הוא הרי 'חולה'. אם הוא חולה, הולך כבר השם יתברך אליו, ו'מבקר חולה', משיב את נפשו [= דערקוויקט אים] ומחזק אותו.

אז הוא צריך להתחזק; אז הוא צריך 'מאכל הצריך לקטן'!

(לאחר מכן -) כשהש"י עוזר לו, שהוא מתעורר כבר מעט, הוא כבר יכול לקחת יותר (התעוררות ומוסר, בבחינת 'מאכל הצריך לגדול'). אז הוא צריך כבר לקחת יותר!

נמצא אם כן שדבר זה (של 'קטן' ו'גדול' והמאכלים הצריכים להם) שייך אצל כל אחד.

"לדעת בארץ דרכך?!"

והצדיק האמיתי - אומר רבינו בהמשך^כ - מוכרח שתהיה לו הבחינה הנקראת: "כי כל בשמים ובארץ", "דאחיד בשמיא וארעא"!

^כ עי' העתק הלשון לעיל.

^כ שם תו' ז' תניינא אות ז', והוא גם בתו' ס"ח שם, וז"ל: "וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (דבְּרִי־הַיְמִינִים-א כ"ט): 'פי כל בשמים ובארץ', שהוא בחינת הצדיק פִּדְוֶע, 'דאחיד בשמיא ובארעא', דהינו כנ"ל, שיהיה למעלה ולמטה; שיהיה מראה למי שהוא למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בידעתו יתברך, בבחינות: 'מה חמית מה ידעת' וכו', פי שם למעלה בשמים, שם דִּיקָא, שואלים איזה מקום בבורו'. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, יהיה מראה לו פי ה' עמו, פי מלא כל הארץ בבורו'. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה".

רבי נתן אמר – כך מביא ר' אברהם בכוכבי אור, באנשי מוהר"ן^י – "אם לא היו חולקים על רבינו, היה רבינו מקרב את כל העולם כולו להשם יתברך!". מה הכוונה "את העולם כולו"? מיהו "העולם כולו"? הכי גדול והכי קטן! הגדולים והקטנים – זהו "כל העולם כולו"!

ל'גדולים' יש לרבינו לימוד, שהוא מראה להם שעדיין לא התחילו כלל – כשרבינו קירב את רבי יודל, הראה לו זאת... הוא אמר לו: "לדעת בארץ דרכך?".

ר' יודל נכנס לרבינו, ואמר: "ילמדנו רבינו דרך לעבודת השם!"^י כפי ש'גדול' מדבר ל'גדול'... נענה רבינו: "לדעת בארץ דרכך?! אתה שוכב ב'ארציות' ורוצה לדעת 'דרך' בעבודת השם?".

'גדול' כזה כמו שרבי יודל היה – שיאמר לו רבינו "לדעת בארץ דרכך"?! זה הרי מבהיל.

^י עיי"ש בחלק "אנשי מוהר"ן" סוף אות מ"ז שכתב לגבי מוהרנ"ת: "ולא לחנך הרעיש עליו השמן ארץ ומלואה, כי גם הוא היה משיב כל ישראל בתשובה אם לא היו נתרסקים מאתו ומדבוריו הנוראים". וכתב מוהרנ"ת בחיי מוהר"ן אות קט"ו: "ולא שחתנבר הקטרוג על העולם עד שלא היה העולם פדאי לינק מאור פזה ועמד וגנוז, היה נתנלה גדלתו בעולם והיה מחזיר כל העולם אליו יתברך. כי זה היה כל מנמתו תמיד כל ימי חייו, וכזה עסק תמיד לזכות רבינום ולהוציאם מחשך לאור, מאפלה לאור גדול". עוד כתב באות רכ"ט: "והפלה בתחלה עלה במחשבה כשנתקרבנו אליו שיגמר התקון מיד, וכמה דבורים שנדברו מעין זה, אף אחר כך בעיונותינו רבינום ובעיונות הדור, ומגדל התגרות השמן עד שהרבה מחלקת גדול עליו, על ידי כל זה נתפלפל העולם, ולא היה יכול לגמר בחייו מה שרצה. ואף על פי כן אמר שגמר ויגמר כנ"ל, כי אחר שפא מלמברן זכה לדרך פזה ודבר דבורים פאלה שעל זה לא יכזה גרו לעולם ועד, וכאשר שמעתי בשמו שאמר בזה הלשון (מיינ פייערל וועט שוין מלואין ביו משיח וועט קומין) [האש שלי תוקד עד ביאת משיח] במהרה ביימינו אמן".

^י עיינ שיחות הר"ן אות רצ"ב: "ספרו לי שיחתו הקדושה. שחסיד אחד בא לפניו שהיה חשוב קצת, וכבר היה בא ביימים קצת, והיה לו ידיעה בכתבי האר"י, ורצה להתקרב לרבינו ז"ל. והתחיל לדבר עם רבינו ז"ל, בדרך תחסידיים החשובים. ואמר לרבינו ז"ל: יורנו רבינו דרך לעבודת הבורא יתברך. ענה ואמר רבינו ז"ל בלשון תמיה: "לדעת בארץ דרכך"? הינו מי שהוא עדין משקע בארציות גמור הוא רוצה לדעת דרך להתקרב להשם יתברך? וכפי המוכן מהספור שקפדתו היה מה שמדבר עמו בלשון גדלות, שרוצה לידע דרך להשם יתברך, פאלו לא חסר לו כי אם לידע דרכים, כי רבינו ז"ל רצה שיגבר עמו פאמת". וראה עוד בכוכבי אור, אנשי מוהר"ן, אות כ"ג.

אלא התירוץ הוא: כשה'גדול' מגיע לצדיק, הרי הוא מראה לו שעדיין לא עשה מאומה; "מה חמית – מה ראית?!", "מה פשפשת – עוד לא מצאת כלום, אתה לגמרי (רחוק)!", "איה מקום כבודו". מראים לו: "איה?!", המלאכים – הם אומרים 'איה'!

וכשמתקרב אליו 'קטן' (הוא נותן לו את הלימוד של 'מלא כל הארץ כבודו') – – –

'עליונים למטה ותחתונים למעלה'

ישנן שני שיחות מרבינו:

מחד אמר רבינו: ^פ"היכן שיש משהו טוב, הרי זה מחויב להתקרב אלי!".

מאידך אמר רבינו: ^פ"אלי מתקרבים אנשים כאלה, שהשאל תחתיות קטן עבורם" [= דער שאל תחתיות איז פאר זיי קארג].

שני דברים אלו נמצאים הרי כאן:

"היכן שיש משהו טוב", זהו 'גדול'. ואותו אחד "שהשאל תחתיות קטן עבורו", זהו 'קטן'! ושני אלה צריך הצדיק שיהיה לו. שני לימודים הוא צריך; עם ה'קטן' הוא צריך ללמוד לימוד של 'התחזקות', כמו שדיברנו לפני זה; "ה' אתך", "גאט איז מיט דיר" – – –

- רבינו משך אז את המילים באידיש: "גאט איז מיט דיר, און ביי דיר, און לעבן דיר, האלט זיך!"

וצדיק – לא רק 'אומר', אלא 'מכנים' בו שירגיש ממש שהשם יתברך אתו, שהש"י מסתכל עליו! זה נקרא 'קטן' שנותנים לו לאכול חֶלֶב (- התחזקות).

^פ עי' חיי מוהר"ן אות רפ"ו: "אמר, כִּבְר תְּמַהֲתִי עַל הָעוֹלָם שֶׁהֵיכָן שְׂנֵמֶצֶא אִיזָה מִטּוֹב אֲמַתִּי רְאוּנִי שִׁיתְקַרֵּב אֵלַיִנו. וְוִי סֶע גִּיפִינֵט זִיד עֲפִים רַעֲכֵמָם אִיז מְחִיב צו מִיר מְקַרֵּב צו וְוִיעֵרן".

^פ עיין חיי מוהר"ן אות ש"י: "אמר, כִּמָּה צֶלֶם אֱלֹקִים הָיוּ מְנַחִים בְּרָפֶשׁ שְׁאֵנִי הוֹצֵאתִים מִהֶרֶפֶשׁ וְכו', כִּי נִרְאָה בְּחוּשׁ שֶׁהַמְתְּקָרְבִים אֵלַי נִשְׁתַּנָּה פְּנִיָּהֶם, וְכֹא עָלִיהֶם פָּנִים שֶׁל יְהוּדֵי בְּחִינַת צֶלֶם אֱלֹקִים. הֲלֹא יֵשׁ אֲצִלִּי אֲנָשִׁים שְׁאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הִשְׁאֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה דִּי לָהֶם, כִּי גַם הִשְׁאֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה קָטָן לַפְּנִיָּהֶם, שְׂאֵם הָיָה אֲפָשָׁר לָהֶם לְחַתֵּר תַּחַת שְׂאֹל תַּחְתִּית הָיוּ חוֹתְרִים, וְעַל יְדֵי נִתְקַרְבוּ וְכו'".

מאידך, ל'גדול' הוא נותן לאכול 'מאכל הצריך לו'. ובאמצעות כל זה (- ע"י שני מיני הלימודים של הצדיק) – הוא יכול לקרב את כל העולם להשם יתברך!

רבינו מפרש את הגמרא² האומרת ש"קברו של משה, עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה". דבר נפלא מפרש כאן רבינו: 'עליונים' – הגדולים – מראה להם הצדיק שהם 'למטה'. ו'תחתונים' נדמה להם למעלה, לתחתונים הוא מראה שהם 'למעלה'!

כח זה היה לרבינו 'בחייו', ו'קברו של משה' יש לו גם כח זה! 'קברו של משה' – לאחר הסתלקותו, ע"י יש לו גם את אותו כח, שהוא מראה לעליונים שהם למטה, ולתחתונים שהם למעלה!

זוהי התקרבות נפלאה [= א געוואלדיגע התקרבות]!

שהרי ה'גדול' לא יכול להתקרב לצדיק באופן שיוכל לקבל ממנו, אלא אם כן הוא מראה לו שהוא לא יודע כלום! זהו ה'רחמנות' שלו! רק אז הוא יכול לקבל, וללכת מדרגה לדרגה.

ה'קטן' מאידך לא יכול להתקרב, אלא אם כן יראה לו הצדיק שהשם יתברך אתו!

² שם בליקוטי מוהר"ן תניינא תו' ז' בסופו: "וזה בחינת קבורת משה, שהוא בחינת המקיפים, שהם טמונים מעין כל. וזה: 'עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה', הנאמר בקבורת משה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה י"ד) – זה בחינת כל הנ"ל, בחינת: 'כי כל פשמים ובארץ', שצריך הצדיק שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל שיהיה לו בחינת כל הנ"ל, להראות לעליונים שהם למטה, שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך, בחינת: מה חמית וכו'; ולתת, תחתונים נדמה להם למעלה, כי הם משיגים, 'שמלא כל הארץ כבודו', בחינת: "ואראה את ה'".

³ עיין 'פרפראות לחכמה' על תורה זו, אות כ"ו: "ורמזו כאן שעיקר הארת דעתו הקדושה לאחר פטירתו הוא על ידי קדושת קברו הקדוש שציוה בחיים חיותו לבוא לשם ולהתפלל שם הרבה להשם יתברך ולומר תהלים וכו', ומי שיקיים דבריו הבטיח לו שבוודאי ישתדל לטובתו בכל מצדקי דאפשר וכמבואר כבר כמה פעמים. ורמזו לנו כאן שממש כמו בחיים חיותו היה מאיר דעתו הקדושה לכל אחד ממקורביו כפי בחינתו; למי שהוא מבחינת הדרי מעלה היה מאיר בו ההשגה של 'מה' בחינת 'איה מקום כבודו', ולמי שהוא מבחינת הדרי מטה היה מאיר בו בחינת ההשגה של 'מלא כל הארץ כבודו' וכו', כמו בן ממש גם עכשיו יש כח זה בבחינת 'קבורתו' של משה, שמקבל משם כל אחד תועלת לנפשו כפי בחינתו, בחינת 'עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה' כמבואר בפנים, והעיקר על ידי שיקיימו כאשר פקד עליהם שיחזיקו את עצמם כולם באהבה ואחדות גדול".

נמצא א"כ שטמונה רחמנות גדולה באותו צדיק. 'רחמן כזה' – הוא יכול להיות מנהיג!

הרוצח שהפך לבעל תשובה

ברוך השם, אנו מאמינים באמונה שלימה שרבינו הוא הרחמן! רבינו הוא המנהיג! כבר ראינו כיצד לאחר הסתלקותו התקרבו אליו אלפי אנשים.

ראינו באומן כיצד התקרבו אליו אנשים כאלה, אשר ממש השאול תחתיות היה קטן עבורם [= דער שאול תחתיות איז געווען פאר זיי קארג]!

באומן התקרב אחד, אשר בזמנים שהיו 'באנדעס' (כיתות רוצחים, מתנגדי הקומוניסטים) הוא הלך והרג יהודים יחד איתם! התהלך עם אקדח וירה ביהודים... יהודי!

לאחר שאביו מת, הוא נכנס ורצה לומר קדיש אחר אביו. לא נתנו לו להיכנס באף בית כנסת, ידעו מה שהוא היה... רק בבית-כנסת שלנו הרי נותנים לכל אחד להיכנס, אז הוא נכנס אצלנו... הוא נכנס, אמר את הקדיש והלך! אפילו תפילין לא הניח.

ניגש אליו 'יענקל זיטאמירער' (אחד מאנ"ש), ואמר לו: "אם אתה כבר נכנס, תניח כבר תפילין!". אז הוא התחיל להניח תפילין, והתחיל להיות 'בעל תשובה'!

אפשר הרי להבין – אדם שהרג יהודים, מה אפשר לומר לו? כיצד הוא יכול לשוב בתשובה? איזה מין תשובה הוא יכול לעשות?! הוא הסתובב עם אקדח והרג יהודים יחד עם ה'באנדעס'!

היה באומן זמן שלא הייתה מקוה בעיר, לא היה מקוה! (הקומוניסטים סגרו הכל). הבית כנסת שלנו כבר היה סגור, לקחו כבר את המקוה – לא הייתה מקוה בעיר! אז אמרנו למשה – קראו לו משה – "משה! אתה הרי יודע מה עשית. כשם שהרגת אנשים, אתה צריך כעת 'להציל אנשים', 'להחיות אנשים'. עֲשֵׂה מקוה! תעשה מקוה ואז 'תחיה אנשים'! תחזור להציל אנשים!"...

אותו משה היה בעל עגלה; סוסים, עגלה, ומספוא. הייתה לו רפת, שם החזיק את הסוסים. אז הוא עשה שם מקוה! 'מעין' – אולי חמישים מדרגות לרדת!^{עב}

הוא היה שרוי בפחד גדול מאד מפני השלמונות – אם ידעו שהוא עשה מקוה, הוא הרי בסכנה! והרי היו אכן מלשינים. אבל כשנכנסו (ממעם השלמונות לבדוק אם יש מקוה) ראו רפת עם סוסים! לא ראו מאומה! כשהיו צריכים (לטבול) היו מוציאים את הסוסים...

הוא הציל את העיר עם המקוה! אמרנו לו: "אנו מקווים להשם יתברך שזה יהיה עבורך לתשובה! הרגת אנשים – תחזור להציל אנשים!"

זה היה כוחו של רבינו, הוא לקח אנשים רחוקים שבאלה – - -

וכשאותו משה היה עולה לציון רבינו, אבן היה נימוח כשהיה שופך דמעות! הוא ידע על מה יש לו לבכות!

לאחר מכן הפך ביתו לבית כשר (עד כדי כך) שר' אברהם סופר (שטרנהרץ) היה נוהג לאכול בביתו! היה אצלו בית כשר, עם הכל...

זה היה כוחו של רבינו! כיצד יכולנו לקרב אותו? רק עם ההתחזקות שרבינו אומר: "משה, אתה לא אבוד! השם יתברך רוצה אותך! השם יתברך מצפה עליך!"

'לולי משה בחירו עמד בפרץ'

רבינו אומר:^{עב} 'רחמן כזה' הוא רק משה רבינו! הוא היה מנהיג ישראל, והוא יהיה המנהיג לעתיד. "כי מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה" (- ראשי תיבות 'משה'). ומשה רבינו ריחם באמת על יהודים, הוא מסר את נפשו בשביל ישראל!

^{עב} המקוה שבבית ר' משה, היה מעין, אשר מרוב עומקו באדמה היו צריכים לרדת חמישים מדרגות עד המים.
^{עב} שם בליקו"מ אות ב': "וְרַחֲמָן כְּזֶה הוּא רַק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כִּי הוּא הָיָה מְנַהִיג יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יִהְיֶה הַמְנַהִיג לְעֵתִיד, כִּי מֶה שֶׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה וְכו' (קהלת א'), כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת בְּאַמֶּת עַל יִשְׂרָאֵל, וּמִסֵּר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלִי

כשהמן גזר 'להשמיד' – אומר המדרש^ע – אמר לו השם יתברך: "המן, אתה אומר 'להשמיד'?! אם אני אמרתי 'להשמיד' וזה לא עזר לי, אתה אומר 'להשמיד'?!".
כשהיה אצל השם יתברך "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו"^ה, בא משה ואמר:
"לא!"

אתה אומר "להשמיד"?! – אומר השם יתברך להמן – אני אמרתי "להשמידם",
ולא עזר לי!

מנהיג אמיתי שכזה היה משה רבינו!

המדרש מביא^ז (על תפילתו של משה רבינו למען כלל ישראל:) הוא השליך את עצמו [= ער האט זיך אויסגעווארפן]. לא הייתה פינה בשמים שלא השליך את עצמו! "ויחל" הוא נהיה 'חולה', "ויחל" – אחזה אותו 'חלחלה'. מה קרה? יש גזירה על יהודים!^ז.
המנהיג האמיתי פעל כל כך הרבה, שנמתקה הגזירה, והביאו את היהודים לארץ ישראל, ונשאר ה"עם-ישראל"!

"עליו אתם מתאנחים?!!"

עוד צריך לדעת דבר נוסף: מדברים פה מ'רחמנות', 'רחמנות'. אספר מעשה (ממנו נלמד מהי רחמנות אמיתית):

ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל. כי השם יתברך אמר לו (שמות ל"ב): 'וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל, וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עָלָיו כָּלֹל, וְאֵם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְכוּ'^ח (שם).
^ע מדרש רבה, אסתר ז' י': "אמר לו הקב"ה להמן הרשע: אי שומה שבעולם, אני אמרתי להשמידם כביכול ולא יכולתי שנאמר (תהלים ק"ו) 'ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית', ואתה אמרת 'להשמיד לחרוג ולאבד'?! חייך רישך מתורם חלף רישיהון, דאינון לשיזבא ואת לצליבא".
^ע תהלים ק"ו, כ"ג.

^ע מדרש רבה, דברים ג' י"א: "אמר רבי חייא בר אבא, לא הניח משה זוית ברקיע שלא נתחבט בה".
^ע עיין ברכות דף ל"ב ע"א: "ויחל משה את פני ה' – אמר רבי אלעזר: מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלהו ... ושמואל אמר: מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם, שנאמר ואם אין מחני נא מספרך. אמר רבא אמר רב יצחק: מלמד שהחלה עליהם מדת רחמים ... ויחל משה את פני ה'. תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחזתו אחילו. מאי אחילו? אמר רבי אלעזר: איש של עצמות. מאי איש של עצמות? אמר אביי: אשתא דגרמי".

בשעה שרבי נתן, תלמיד רבינו, יצא מנמירוב לברסלב – לאחר הסתלקות רבינו עדיין גר בנמירוב, וכשיצא משם לברסלב – היה שם בברסלב יהודי אחד, אשר התגורר בבית הקברות. הוא היה עני, וזו הייתה פרנסתו; כשהיה נפטר, (היה משרת את המלווים ו) נתנו לו כמה פרומות. זו הייתה פרנסתו.

יהודי זה היה צדיק גדול, עובד השם גדול. נענה רבי נתן: "ליהודי כזה נותנים לשבת בבית הקברות?! יכול להיות מצב שפעם לא יהיה לו מה לאכול, והשם יתברך יקח אצל מישהו ילד, כדי שיתנו לו שְׂשִׁיחָה^ע (- 'א זעקסער' = מין ממבע)... אסור לתת לו לשבת בבית הקברות!".

רבי נתן הוציא אותו מבית הקברות, ותמך בו!

קראו לו "ר' נחמן ב"ר יודל" – כך קראו לו לאותו יהודי. הוא היה כזה מין עובד השם, שר' נתן היה הולך אליו! לא היה לו זמן ללכת לר' נתן, אז הלך ר' נתן אליו! הוא היה אדם חולה, עני גדול, והייתה לו אשה שגם היא הייתה 'צרה גדולה'...

פעם בערב שבת, ישבו אנ"ש אצל ר' נתן, וריחמו על אותו ר' נחמן ב"ר יודל, ואמרו: "איי, רחמנות על ר' נחמן. מסכן, חולה ועני, עם אשה רעה!"

נענה ר' נתן: "עליו אתם מתאנחים?! עליו אתם מתאנחים?!". והתחיל למנות: "הוא עני, הוא אדם חולה, שעל-ידי-זה בוודאי לא יראה פני גיהנם!".

"להתאנח תתאנחו על 'ההוא' – אמר, בְּנִקְבוּ שֵׁם של עשיר גדול – "עליו תתאנחו! הוא אוכל סעודת צהרים, מניח את עצמו לישון, ונעשה עמו מה שהוא לבד יודע – עליו תתאנחו!".

"רחמנות אחרת לגמרי"

רואים א"כ שהרחמנות של המנהיג האמיתי, היא רחמנות אחרת לגמרי! הוא הרי רואה! - - -

^ע זאת אומרת: הקב"ה יקח אצל מישהו ילד, כדי שתהיה לווייה ואותו יהודי צדיק ירוויח מכך כמה פרומות.

כשאנחנו מסתכלים על בן אדם אנחנו רואים רק את זה (יסורים בגשמיות), אבל הצדיק רואה כבר את הסוף! הוא רואה מה היה בגלגול זה ובגלגול זה, והוא רואה מה חסר לו!

כפי שמספר רבינו ב"מעשה מבעל תפילה", שלפעמים התקרב אל הבעל-תפילה עשיר והוא הפך אותו לעני!

שכן, המנהיג האמיתי, הרחמן האמיתי, יש לו מבט לרחוק, הוא רואה מה חסר לו! אם אני יתן לו משהו (איזו הרחבה בגשמיות) – מה כבר יהיה מזה?! הוא הרי צריך משהו אחר! ישועה אחרת הוא צריך!

על זה הדרך אנו מוצאים אצל אשתו של העני^ט, שבראותה את הצער והמסירות נפש שהיה לו ל'בערגער' עבודה, אמרה: "שכל המזל וההצלחה שלי לא תהיה נמנעת ממנו!" (כלומר: מה שהוא רוצה שיעשה עמי!

זה נקרא 'התקרבות לצדיק' – שמוסרים את עצמו אליו! מה שהוא רוצה שיעשה עמי. מה שהוא יודע שזו טובה עבורי – (חסר קצת)

מהו 'עיקר' האדם?!

הוא (רבינו) היה אותו 'רחמן' ו'מנהיג אמיתי', והוא זה שעסק ב'ישובו של עולם'^א – שהעולם יהיה מיושב בבני אדם! זאת אומרת: עם 'דעת', שכן עיקר האדם – אומר רבינו – הוא ה'דעת'!

^ט עיין סיפורי מעשיות, מעשה י', 'מעשה מבערגיר ועני': "וראתה האשה הנ"ל גודל המסירות נפש שהיה לו בשבילה והצרות שסובל בשבילה, ונשבעה בה', שכל המזל שיש לה, אפשר יש לה איזה מזל שיהיה לה איזה גדולה והצלחה, שיהיה כל הצלחה שלה לא נמנע מאתו, ואם ירצה ליקח לעצמו כל הצלחה וגדולה שלה, והיא תישאר במקודם, לא יומנע ממנו כלל".

^א בלקו"מ תניינא תו' ז' אות כ': "...וְרַחֲמָן כְּנֶה הוּא רַק מִשֶּׁה רַבְּנוּ ... כִּי הוּא הָיָה רַחֲמָן וּמְנַהִיג אֱמֶתִי, וְהָיָה עוֹסֵק בְּיִשׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם, שִׁיְהִיָּה הָעוֹלָם מְיוֹשָׁב מִבְּנֵי אָדָם. כִּי עֶקֶר הָאָדָם הוּא הַדַּעַת, וְכִי שְׂאִין לוֹ דַּעַת, אֵינּוּ מִן הַיִּשׁוּב

- - גם על כך צריכים הרבה לבקש מהשם יתברך, שנדע מהו עיקר ה'אדם'! ה'אדם' שומר על עצמו, הרי רואים - אם הוא מצטנן לפעמים, הוא כבר מרגיש שהוא מצונן, הוא מתעטש קצת - - - (הרי הוא מקדיש תשומת לב למצב בריאות גופו, ודואג לשמור על עצמו)

צריך א"כ לדעת ש"עיקר האדם" הוא ה"דעת"! ואת הדעת צריך לשמור מאד, שהדעת לא יתקלקל, שהדעת לא יהיה פגום!

צריך גם לבקש מהשם יתברך, ולדעת מיהו עיקר ה'אדם'! עיקר האדם - אומר רבינו - הוא הדעת! ומי שאין לו דעת, אינו כלל מה'ישוב', "ואינו מכונה בשם אדם כלל", אלא הוא לגמרי "חיה בדמות אדם"!

צריכים לדבר א"כ דיבורים רבים לפני השם יתברך, שאדע שאם אין לי את הדעת שצריך להיות לי - אני טיפש, 'חיה בדמות אדם'.

עיקר האדם הוא הדעת!

הצירוף של רבינו (הראשי תיבות של שמו) הוא "נ'חל נ'ובע מ'קור ח'כמה"^א. רבינו הוא 'מקור של חכמה', 'מקור של חכמה'! מי שרק נוגע ברבינו - הוא מכנים בו דעת!

'מקור של חכמה', 'נחל נובע' - נהר שנובע בתדירות חכמה! בלי הפסק! וזה מספיק לכל מי שרק נוגע ברבינו - שיכנים בו דעת! שיידע שעיקר האדם הוא רק דעת! על זה לבד צריך הרי דעת גדולה.

^א ואינו מכונה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק ב'ישוב העולם, שיהיה העולם מ'ישוב וממלא מבני אדם, הינו בני דעה כנ"ל, כי הוא פתח לנו אור הדעת".

^א עי' חיי מוהר"ן אות קפ"ט: "ועכשו יש נחל נובע מקור חכמה וכו'. גם כבר נשמע שאמר על עצמו שהוא נהר המטהר מכל הפתמים".

"ימים חיים!"

כשהשם יתברך עוזר לי, היום עובר ויש לי קצת סדר – הרי זה 'יום'! אם לא – קורא לזה רבינו:²² 'ימים מתים', 'פגרים ממש', 'ימים מתים'!

הבה נעשה לעצמו חשבון:

היום הזה הרווחתי הרבה 'אלפים' (כסף גשמי) ואתמול לא הרווחתי. אבל (מאידך, ברוחניות): אתמול היה לי יותר יהדות [= אידישקייט] והיום לא היה לי – אם כן יום האתמול חשוב הרבה יותר, אתמול הרי היה יותר 'דעת'!

צריכים אם כן הרבה לבקש מהש"י (שנדע ונאמין) מה נקרא 'יום', מיהו 'יום'!

כתוב בזוהר הקדוש:²³ "ויקרב ימי ישראל למות" – אומר הזוהר הקדוש – כל הימים באים אז (בעת ההסתלקות)! ואצל הצדיק האמיתי הרי בוודאי כולם ימים שלמים!

"ויקרב ימי ישראל", "ויקרב ימי דוד" – כתוב שכל הימים באים אז, ועומדים אז לפני השם יתברך! מסתכלים (בודקים), רואים את הימים!

²² עי' ליקוטי מוהר"ן תורה קע"ט: "כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, ובשעושה בזה היום מצוות ומעשים טובים, אזי מחיה היום וממשיך לו חיות ושפע רב מלמעלה. אך אם, חס ושלום, אם אינו עושה בו מצוות, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כי אם בצמצום גדול מאד רק כדי חיננו בצמצום, ובשהוא נוטל זה היום ועושה בו, חס ושלום, רע, אזי מוריד ומיניק ומוציא השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוציא גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הקא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוציא גם חיותו העצמי של היום, עד שנשארו הימים חללו פגרים מתים, כמו משל התינוק היונק משדי אמו, כל זמן שיש לה חלב ויגק החלב, ובשנפסק החלב מוציא דמה וחיותה ממש".

²³ עיין זוהר הקדוש ויחי דף רכ"א ע"ב: "ויקרב ימי ישראל למות ... הכי תאנא, בד קודשא בריך הוא בעי לאתבא רוחיה ליה, כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא, אתפקדן קמיה, ועאלין בחושבנא. וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנא, מית בר נש. ואתיב קודשא בריך הוא רוחיה ליה, והוא הכל דאפיק ונפח ביה, אותביה לגביה. ופאה חולקיה דהתוא בר נש, דיומיו אתקריבו גבי מלכא בלא פסופא, ולא דחי יומא מנייהו לבר, דישבח בהתוא יומא, דאתעביד ביה חובא. בגין כך, כתיב בצדיקא, קריבה. (והיד יקרבון) משום דקריבו יומיו קמי מלכא, בלא פסופא. ווי לרשיעא, דלא כתיב בהו קריבה, והיד יקרבון יומיו קמי מלכא, דהא כל יומיו בחובי עלמא אשתכחו. ובגין כך לא יקרבון קמי מלכא, ולא יתמזון קמיה, ולא ידכרו לעילא, אלא אינון שציאן מגווייהו. עלייהו כתיב, (משלי ד) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יפלו. והכא ויקרב ימי ישראל ודאי, בלא פסופא, בשלימותא, בחדוותא שלימים".

”מקטן ועד גדול”

דבר גדול הודיענו רבינו – אנשי שלומנו יודעים זאת, אלא שאנו משננים את דיבוריו של רבינו:

”שישיחו את כל מה שיש בלב לפני השם יתברך!”

כשמישיחים את הלב כל יום לפני השם יתברך, מכניסים חיות ביום! אותו יום נקרא קצת ’יום! אבל יום שאין מישיחים בו את הלב לפני השם יתברך – אינו נקרא יום כלל!

והמנהיג האמיתי מדבר כל כך הרבה - - -

כל הצדיקים מדברים מהתבודדות, כולם מדברים מהתבודדות – אך הם מדברים אל ה’גדולים! אבל רבינו אומר ”מקטן ועד גדול”!^{פד}

רבינו היה ’טוב עין’ כזה, הוא פרגן לכל אחד... [= יעדן איינעם פארגונען...] אפילו הקטן ביותר יכול ללכת בדרך של הכי גדול!^{פה} הקטן ביותר יכול לקום חצות! הקטן ביותר יכול לשפוך את לבו לפני השם יתברך!

פעם רק דיברו ל’גדולים’ – ל’גדול’ יש שייכות לדברים כאלה! ”לא” – רבינו אומר ”לא”, התורה ניתנה לקטן ביותר ולגדול ביותר! אלא שהקטן ביותר ידבר להשם יתברך על מה שחסר לו, והגדול יותר ידבר על מה שחסר לו! אבל הדרך של לדבר להשם יתברך ולשוח את הלב, ”שפכי כמים ליכך” – זה שייך לכל אחד!

זהו גם מגדול רחמנותו, אשר רבינו מרחם ופועל עבורנו – ”מקטן ועד גדול” – אומר רבינו!

^{פד} עיין ליקוטי מוהר”ן תניינא סי’ כ”ה: ”ודע, שפכמה וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על ידי הנהגה זו. והמשפיל יבין מעצמו גדל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השווה לכל נפש מקטן ועד גדול, כי בלם יכולים לנהג הנהגה זו, ועל ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחו בזה”.

^{פה} עיין חיי מוהר”ן אות שי”ד: ”שמעתי בשמו שאמר, הפחות שבאנשי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד”.

רבינו סיפר¹¹ שכל מה הגדולים הגיעו לענין שלהם, היה רק על ידי רוב ההתחזקות, ורוב התבודדות!

רבי נתן אמר כך, בזה הלשון: "היבן שאני רואה איזה קלקול – או שלא היה לו כלל התבודדות, ואם היה לו – היה לו מעט!".

זוהי הרי "עצה הכללית" מרבינו, עצה על הכל!

יש לנו מרבינו המון אוצרות יקרים – ה'ליקוטי מוהר"ן הוא הרי אוצר יקר! הליקוטי מוהר"ן מטהר את הנפש ומטהר את הגוף! הליקוטי מוהר"ן מכנים באדם חתיכת דעת, קצת מח זה מכנים בו! מרחיק את האדם מהשטויות!

אלא מאי? אל הליקוטי מוהר"ן צריך לצרף גם 'תפילה!' "לעשות מתורות תפילות". רבינו אומר שיש להשם יתברך מזה "שעשועים אשר מימות עולם לא עלו"¹².

כשיהודי לומד משהו, ולאחר מכן הוא מבקש שיזכה לקיים את מה שהוא לומד – יש להשם יתברך תענוג כזה, שעשועים כאלה, אשר מימות עולם לא עלו! זה הרי מבהיל... יש כאן הרי לשון מבהיל...

¹¹ על ההתבודדות כתב רבינו בליקוטי מוהר"ן תניינא סי' כ"ה: "ודע, שפמא וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על ידי הנחנה זו". וכתב שם בסימן ק': "והיה מזכיר כמה וכמה צדיקים מפרסמים אמתיים, ואמר, שכלם לא באו למדרגתם כי אם על ידי התבודדות".

ועל ההתחזקות כתב בליקוטי מוהר"ן תניינא סימן מ"ח: "וכל חנ"ל עבר על כל הצדיקים, כאשר שמענו מפייהם בפרוש, שנדמה להם, שהשם יתברך אין מסתכל ופונה אליהם כלל, מחמת שראו שזה זמן רב, שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת השם יתברך, ועדין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לבלי להסתכל על זה, היו נשארים במקומם הראשון, ולא היו זוכים למה שזכו".

¹² עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' כ"ה: "גם מוב לעשות מהתורה תפלה. דהינו בשלומד או שומע איזה מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפלה, דהינו לבקש ולהתחנן לפניו יתברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי יזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה. ויבקש מאתו יתברך, שיזכהו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר. והמשכיל והחפץ באמת, וילכו ה' בדרך אמת ויבין בעצמו דבר מתוך דבר, איך להתנהג בזה, באפן שיהיו דבריו דברי חן ומענות נכונות, לרצותו יתברך שיקרבהו לעבודתו באמת. וענין השיחה זו עולה למקום גבוה מאד, ובפרט בשעשועה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה".

ובשיחות הר"ן אות קמ"ה כתב: "אמר, שבשעשועין מהתורות תפלות נעשים מזה שעשועים גדולים למעלה שלא עלו לפניו יתברך שעשועים גדולים כאלה מימות עולם, בנפם כבר בהקדמת התפלות".

כל זה נובע – כל אלו העצות – מכך שרבינו הוא רחמן! יש לו רחמנות על כל אחד!

גם כיום יש אנשים שאומרים: התבודדות לא שייך אליכם! חצות לא שייך אליכם! – רבינו אומר לא כך!

'חצות' שייך גם אליך!

חצות הוא 'עת רצון' גדול, ישנן עשרים וארבע שעות ביממה, וישנם עשרים וארבע בתי דינים,^פ וכל אלו הבתי דינים צריכים המתקה. וההמתקה היא רק בזמן של חצות! זהו עת רצון; אז עורכים פדיון – 'פדיון הכולל' שכולל את כל הכ"ד בתי דינים! עושים המתקת הדינים!^פ

השם יתברך ריחם על כל יהודי; כמו שיש יום של 'התגברות הדינים', יש (לעומתו) זמן של 'חצות' – זה מציל את כל היום! זאת הרי צריך כל אחד!

רואים אנו מכל זאת שעניינו של רבינו היה – לא לומר: "זה לא שייך אליו", "זה לא שייך אליו"! רק מחמת גודל רחמנותו, אשר רבינו ריחם על כל אחד, הוא הודיע לו: "שתדע, זה שייך גם אליך!"

[נקרא מעט מההסתלקות של רבינו: (קורא מתוך ספר ימי מוהרנ"ת סימן נ"ד נ"ה)].

^פ עיין ליקוטי מוהר"ן תו' רמ"ו: "דע שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות, כי יש עשרים וארבעה בתי דינים. ובגדל כל בית דין ובית דין יש פדיון מיוחד להמתיק הדין שיש שם, על בן לפעמים אינו מועיל הפדיון שעושים, כי לא כל אחד ואחד יודע כל העשרים וארבעה פדיונות, ואפלו אם יודע אותם אינו עושה בלם, ועל בן כשאינו עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, על ידי זה אינו מועיל. אך דע, שיש פדיון אחד שכולל את כל העשרים וארבעה בתי דינים, ויכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים, ולזה הפדיון צריך עת רצון, בחינת התגלות מצח הרצון".

^פ עיין ליקוטי מוהר"ן תו' קמ"ט: "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך (תהלים קי"ט). חצות הוא מסגל כמו פדיון, כי הוא המתקת הדינים. כי צדק דינא, ומשפט רחמי. והוא על משפטי צדקך, הינו שצדק גובר על משפט. התקון לזה, 'חצות לילה אקום'. ועיין באריכות בליקוטי הלכות ברכות השחר ה"ה אות ד'.